

Riksdagens protokoll

1999/2000:105

Tisdagen den 9 maj

Protokoll
1999/2000:105

Kl. 14.00 – 16.23
18.00 – 19.34

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 3 maj.

2 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarans ledamöter:

Förslag till rådets beslut om Europeiska gemenskapens anslutning till Förenta Nationernas ekonomiska kommission för Europas föreskrifter nr 106 om typgodkännande av däck till jordbruksfordon och släpvagnar till dessa fordon *KOM (2000) 160*

Förslag till rådets beslut om Europeiska gemenskapens anslutning till Förenta Nationernas ekonomiska kommission för Europas föreskrifter nr 104 om typgodkännande av återreflekterande märkning för tunga och långa fordon och släpvagnar till dessa fordon *KOM (2000) 161*

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 95/53/EG om fastställande av principerna för organisationen av officiell kontroll på djurfoderområdet och rådets direktiv 1999/29/EG om främmande ämnen och produkter i djurfoder *KOM (2000) 162*

Förslag till rådets förordningar om priser på jordbruksprodukter *KOM (2000) 77*

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1999/2000:401

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:401 av Ola Karlsson (m) om hinder för bredbandstjänster.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 23 maj 2000.

Prot.
1999/2000:105
9 maj

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.
Stockholm den 4 maj 2000
Kulturdepartementet
Marita Ulvskog

Interpellation 1999/2000:381

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:381 av Rosita Runegrund om strandstädning.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 16 maj 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte kunnat finna en debattdag dessförinnan som passar både interpellanten och honom.

Stockholm den 5 maj 2000

Miljödepartementet

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 1999/2000:390

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:390 av Åke Sandström om skrotningspremien för bilar.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 16 maj 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte kunnat finna en debattdag dessförinnan som passar både interpellanten och honom.

Stockholm den 5 maj 2000

Miljödepartementet

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 1999/2000:391

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:391 av Johnny Gylling om import av entusiastfordon.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 16 maj 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte kunnat finna en debattdag dessförinnan som passar både interpellanten och honom.

Stockholm den 5 maj 2000

Miljödepartementet

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Anf. 1 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Rigmor Stenmark har frågat om jag är beredd att genom lagstiftning förhindra att destruktiva datorspel sprids till barn och ungdomar samt vilka åtgärder jag avser vidta för att genomdriva en åldersgräns vid inköp av sådana spel.

Följande kan sägas om det gällande regelverket för spridning av datorspel till barn och ungdomar.

Den 1 januari 1999 infördes termen ”tekniska upptagningar”, som bl.a. omfattar dator- och TV-spel, i yttrandefrihetsgrundlagen, YGL. Med grundlagsskyddet följer t.ex. krav på att spelen ska ha en ansvarig utgivare och att utgivarens namn ska framgå av varje enskilt exemplar.

Även bestämmelserna om yttrandefrihetsbrott i 5 kap. i yttrandefrihetsgrundlagen kan, i kombination med 16 kap. 10 b § i brottsbalken, tillämpas på dator- och TV-spel. Den som, med uppsåt att framställningen sprids, i bild skildrar sexuellt våld eller tvång eller genom rörliga bilder närgånget eller utdraget skildrar grovt våld mot människor eller djur kan dömas för olaga våldsskildring. Straffet är böter eller fängelse i högst två år.

Det är också ett brott att till personer som är under 15 år lämna ut en film, ett videogram eller annan teknisk upptagning med rörliga bilder, t.ex. ett datorspel, med ingående skildringar av verklighetstrogen karaktär som återger våld eller hot om våld mot människor eller djur. Brottet kallas otillåten utlämning av teknisk upptagning och återfinns i 16 kap. 10 c § brottsbalken. Straffet är böter eller fängelse i högst sex månader. För straffansvar räcker det att utlämningen skett av grov oaktsamhet.

Statens biografbyrå har enligt lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram tillsynsansvar över efterlevnaden av bestämmelserna om olaga våldsskildring och otillåten utlämning av teknisk upptagning när det gäller rörliga bilder. Byrån ska verka för att överträdelser beivras. För ändamålet finns 15 regionala kontrollörer anställda.

Regeringen beslutade den 19 april i år att ge Brottsförebyggande rådet, BRÅ, i uppdrag att göra en uppföljning av rättsväsendets insatser vad gäller tillämpningen av förbudet mot utlämning av vissa filmer, videogram och tekniska upptagningar till personer under 15 år. BRÅ ska bl.a. beskriva i vilken utsträckning och på vilket sätt polismyndigheterna arbetar för att upptäcka och beivra brottet. Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober i år och tjäna som utgångspunkt för överväganden om behovet av en utvidgad uppföljning av förbudet.

Enligt 16 kap. 12 § brottsbalken döms den som bland barn eller ungdom sprider en teknisk upptagning, exempelvis datorspel, som genom sitt innehåll kan verka förråande eller annars medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran för förledande av ungdom till böter eller fängelse i högst sex månader. Bestämmelsen avser planerlig spridning just till barn och ungdom, exempelvis genom distribution i närheten av en skola eller annan samlingsplats för ungdom.

Vid sidan av de lagregler som jag nu har nämnt pågår självreglerande insatser inom branschen. Den svenska datorspelsbranschens organisation

MDTS, Multimedia, Dator & TV-spel, införde till julhandeln förra året en gemensam åldersmärkning av spelprodukter med våldsinslag. Initiativet var en direkt följd av den EU-rekommendation om skydd av minderåriga i medier som antogs 1998 och vars syfte är att åstadkomma en högre grad av självreglering. MDTS hade inför beslutet bl.a. haft en dialog med Vårdsskildringsrådet som har regeringens uppdrag att informera mediebranscherna om EU-rekommendationens innehåll, följa branschernas självreglerande arbete och fungera som deras stöd och samtalspartner i frågor som rör skydd av barn i medier. EU:s kommission ska hösten 2000, alltså senare i år, presentera en utvärderingsrapport om effekterna av EU-rekommendationen.

Mot den bakgrund som jag nu har redovisat har regeringen för närvarande inga planer på att föreslå en förändring av lagstiftningen vad gäller dator- och TV-spel.

Anf. 2 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag vill rikta ett tack till kulturministern för det här tillfället att debattera barns och ungdomars användning av dataspel.

Det är en spännande värld som naturligtvis speciellt tilltalar den unga generationen, något som den kommersiella världen också har upptäckt. Det är väl inte alldeles fel att påstå att just barn och ungdomar är en grupp som på något sätt är speciellt utvald när man vill presentera och sälja nya spännande saker. Tyvärr är inte alla spel bra. Det finns t.o.m. verkliga rötägg i utbudet.

Det finns alltså all anledning att följa utvecklingen och även debattera vad som händer och sker på den här marknaden. Möjligheten att påverka ungdomars livssyn och livsstil är mycket stor. Jag anser att det är oerhört viktigt att barn och ungdomar får alla förutsättningar att ägna sig åt positiva fritidssysselsättningar som stimulerar deras möjligheter och som lägger grunden för att de ska bli positiva vuxna människor med en positiv livsföring.

Det finns i dag på marknaden en hel del dataspel som jag tycker är helt destruktiva och helt förkastliga. Vi hade en debatt hemma i Radio Uppland om just de här frågorna. Det är också grunden till att den här debatten blev av. I den debatten fanns såväl ansvariga utgivare som representanter för Biografbyrån med. Även jag hade möjlighet att ta del av den här debatten.

I svaret från kulturministern kommer i dag upplysningen att regeringen har uppdragit åt Brottsförebyggande rådet att göra en uppföljning av utlämning av filmer, videogram och tekniska upptagningar till barn under 15 år. Jag tycker att det är en mycket bra åtgärd.

Jag hoppas verkligen, av en viss speciell anledning, att polisen tar till sig de bitar som så småningom kommer. Jag hoppas att det inte bara blir ett uppdrag som går ut på att man ska titta på frågan och så att säga även fotografera det här utan att man verkligen gör någonting.

Av svaret tycker jag också att jag får ett erkännande för att vissa dataspel är direkt olämpliga. Man använder sig av ord som att de kan vara förråande. Det tycker jag är bra.

Jag undrar hur lång tid BRÅ har på sig att komma med synpunkter och hur BRÅ:s arbete kommer att presenteras. Branschen själv, de ansvariga utgivarna, sade i den debatt vi hade att man är självkritisk och att

man rekommenderar åldersgränser för vissa spel som finns i handeln. Men vi vet ju att rekommendationer är alldeles för lätta att kringgå. Det är ju just bara rekommendationer för närvarande.

Jag undrar också om kulturministern har några andra åtgärder eller andra tankar när det gäller hur regeringen och framför allt kulturministern kan vara med och stimulera till positiva sysselsättningar för våra barn och ungdomar. Egentligen är det dessa frågor vi borde ägna stor uppmärksamhet och stor möda. Jag upptäckte när jag skulle delta i den här debatten att jag kanske borde ha fokuserat ännu mer på det.

Anf. 3 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag delar verkligen interpellantens uppfattning om att detta är en fråga som är väldigt viktig för oss som har politiska uppdrag att ägna mycket tid och uppmärksamhet åt. Barn och ungdomar är speciellt utvalda av vad vi kan kalla för kommersiella krafter eller andra intressenter. Och då måste barn och ungdomar vara speciellt utvalda också av oss för att det ska finnas motkrafter som kan göra att de får just en så stark grund som möjligt att stå på och att de får många positiva upplevelser och värderingar med sig som vuxna.

Uppdraget till BRÅ ska redovisas den 1 oktober år 2000 och sedan tjäna som utgångspunkt för överväganden om ifall det behövs en utvidgad uppföljning av förbudet.

När det gäller åldersmärkningen, som jag också talade om i mitt interpellationssvar, vill jag gärna nämna att det systemet bara har varit i gång i ungefär ett halvår. Det här självregleringsarbetet kommer att följas väldigt noga av Vårdsskildringsrådet. Om det skulle visa sig att dataspeksbranschen misslyckas med sin självreglering kan naturligtvis lagstiftning behöva övervägas. Men jag vill då tydligt tala om att de statliga åldersgränser för dataspel som Rigmor Stenmark efterfrågar kan man inte genomföra utan grundlagsändringar, så det krävs ett ganska stort arbete.

Vi vill gärna se hur långt man kan komma med den lagstiftning som redan finns när det gäller våld och tvång, för den är ju rätt långtgående om den tillämpas på rätt sätt, och sedan med självregleringsarbetet och med uppdraget till BRÅ.

Anf. 4 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Förebilder skulle jag vilja ägna en stund åt. Det är viktigt och t.o.m. nödvändigt för unga människor att ha bra förebilder.

Jag återkommer också gärna till detta med att ge våra barn bra fritids-sysselsättningar. Jag fick inget svar från kulturministern på frågan om övriga åtgärder och om hur ministern tacklar de frågorna.

När det gäller de dataspel jag har ställt frågor till kulturministern om är vi, vad jag förstår, helt eniga om att de är direkt olämpliga och att de ger trista förebilder. De ger en snedvriden bild av framför allt sexualitet, de ger en felaktig bild av kärlek, och de är förråande. Ingen kan ju egentligen vilja ge sådana förebilder till barn.

Vi vuxna har ett stort ansvar. Nu gäller det att få ett snabbt slut på sådant här skräp. Det gäller att vi reagerar snabbt på det. Kulturministern säger att det fordras grundlagsändringar. Fordras det grundlagsändringar gäller det naturligtvis att också snabbt få i gång första fasen i det. Och då undrar jag hur ministern tacklar det.

Prot.
1999/2000:105
9 maj

*Svar på
interpellationer*

Vi måste också, tycker jag, ta till oss de signaler som kommer från läkare och forskare som säger att för mycket dataspelsanvändande och för mycket fixerande vid TV-tittande är en direkt fara för människor. Det gör att personer blir inåtvända och att de får svårt att få sociala kontakter. Det är ett problem i sig, och det fordrar en särskild uppmärksamhet.

En annan negativ effekt är att barnen i alltför hög grad blir stillasittande, att de inte är ute i friska luften och att de i allt mindre grad ägnar sig åt sport och idrott och sådant som är bra för deras fysiska utveckling. Det slås larm om att svenska barn lätt blir överviktiga, och även det äventyrar deras fysiska hälsa.

Barn och ungdomar är ju allas vår framtid. Därför skulle jag önska – och jag tror att ministern håller med om det – att vi hjälps åt med att ge dem en bra start för deras vuxna liv. Framför allt önskar jag att vi låter dem få vara barn och att de har roliga och trevliga aktiviteter för sig. Bort med trista och överkliga dataspel som ger en snedvriden verklighetsuppfattning! Den signalen tycker jag vi ska starta med.

Sedan har ju naturligtvis kulturministern som minister alla möjligheter – större möjligheter än vi enskilda riksdagsledamöter – att verkligen göra något åt saken, att komma med kraftfulla förslag som vi alla, tror jag, kan ställa upp på.

Anf. 5 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Om jag börjar med att tala som förälder och inte som kulturminister tror jag att det är kolossalt viktigt att man ser till helheten när det gäller barns uppväxt. Då börjar det med att det finns en möjlighet för familjen att fungera, att det finns sociala trygghetssystem, att arbetslösheten inte är hög. Det börjar med att kommunerna använder skattemedlen, att man inte sänker skatterna utan tvärtom håller dem på en sådan nivå att man kan ha en väl fungerande barnomsorg, en skola där det finns gott om vuxna och där skolgårdarna inte ser ut som krigsskådeplatser, bara för att ta några exempel. Det börjar också med att det finns en omsorg och trygghet i familjen, och den är ju ofta avhängig av hur det ser ut i den gemensamma världen utanför den lilla.

Som kulturminister har jag, i likhet med många av mina företrädare, valt att se till att nästan alla kulturverksamheter och kulturinstitutioner som får statligt stöd prioriterar barn- och ungdomsverksamheten. Det står i alla regleringsbrev och i alla andra instruktioner och rekommendationer som följer med de statliga bidragen och stöden. Det är kolossalt viktigt. Många av institutionerna är också helt besjälade av att leva upp till detta. En del gör det bättre, andra gör det sämre. Men alla har samma önskan om att nå dithän.

Vi har också valt att satsa särskilda pengar när det gäller t.ex. barn- och ungdomslitteratur. Vi såg nämligen att det alternativet till mer passiviserande mediekonsumtion var på väg att pressas tillbaka. Därför införde vi ett helt nytt statligt stöd för att ge biblioteken, läsandet och litteraturen i förskola, i skola och i hemmen en särskild injektion. Det har också gjort att kurvorna faktiskt har vänt. Det är en positiv utveckling på gång på det området.

Sedan kan det handla om mycket annat också. Det kan handla om allt från att vi måste satsa på en *public service*-television, om vi nu kommer till den mer passiva mediekonsumtionen, som tar hänsyn till barnen. Det

är klart att barnproduktionerna som visas i *public service* har en hög ambitionsnivå. Det är något som också fastställs i de avtal vi ingår mellan staten och *public service*-företagen, och snart är det dags för ett nytt avtal. Det kommer att vara en mycket viktig punkt. Vi vet också att våldsinslagen i *public service*-kanalerna är kraftigt sjunkande medan de tyvärr ökar i de kommersiella kanalerna. Det fick vi en rapport om från Granskningsnämnden för radio och TV för bara några månader sedan.

När det gäller skolministerns område fattade regeringen den 2 mars också beslut om en förbättrad sexualundervisning. Nu spänner jag över ett väldigt vitt fält. Men fältet är vitt. Det här var bara några få nedslag.

Anf. 6 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att fältet är vitt och att det är många som samarbetar kring detta.

Eftersom kulturministern själv tog upp ekonomin och berörde skatterna i kommunerna tycker jag att det är väldigt viktigt med tid. Det handlar om tid för familjerna att själva få bestämma så att de har en rimlighets chans att själva ta ansvar för barnen, att kunna få vara hemma när tioåringen kommer hem från skolan. Det skulle jag önska för bl.a. mina barnbarn att deras mammor var.

Nu vet vi att många av våra småbarnsföräldrar är dubbelarbetande. De har både familj och ett annat arbete att sköta. Där skulle jag önska att kulturministern tog till sig Centerpartiets förslag om att ge familjerna ett barnkonto så att de själva fick ta tag i de frågorna. Vilka är bäst skickade att ta hand om barnen? Vilka är det som barnen vill ha tid med? Jo, med sina föräldrar. Jag tror att vi måste ha ett krav också på den biten.

Ge barnen tid med sina föräldrar. Ge barnen tid och också möjligheter att få vara ute i friska luften. Ge pengar och möjligheter till all den positiva sysselsättning som många av våra ideella organisationer kan vara med och hjälpa till med. Vi har mycket att göra. Jag säger bara: Lycka till, kulturministern, de två år som finns kvar på den här mandatperioden.

Anf. 7 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Tid är väldigt viktigt när man har små barn. Det är också därför som vi nu har lagt fram förslag från regeringens sida om förlängd föräldraledighet och om särskilda kvalitetspengar till barnomsorgen för de barn som ändå vistas några eller många timmar i den. Vi har dessutom lagt fram förslag om en maxtaxa som innebär att man som förälder kan välja antingen att ha sina barn på dagis till lägre kostnad eller utnyttja den lägre kostnaden till att man själv inte behöver arbeta lika mycket för att tjäna ihop till barnomsorgen utan kan ta ut det i form av mer tid med barnen. Maxtaxa ger på det viset den fullständiga valfriheten.

Själv tror jag att det är väldigt viktigt att barn får möta andra barn och få naturliga sociala kontakter med dem från det att de är ganska små. Vi vet hur det ser ut i bostadsområden på dagarna. Det är ganska folktomt. De kontakterna kan de få i ideella föreningar, i kyrkans barntimmar, på dagis, i öppen förskola osv. Det är viktigt att all denna verksamhet har resurser att fungera väl.

Jag tror precis som Rigmor Stenmark att detta med barn- och ungdomsfrågorna är något som kommer att stå på dagordningen de närmaste åren, och förhoppningsvis längre än så. Från socialdemokraternas sida

Prot.
1999/2000:105
9 maj

Svar på
interpellationer

har vi deklarerat att detta kommer att vara våra viktigaste frågor de närmaste åren.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1999/2000:353 om Lunds universitets historiska museum

Anf. 8 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Ulf Nilsson har frågat vilka åtgärder som jag avser att vidta för att rädda verksamheten och samlingarna vid Lunds universitets historiska museum.

Frågan berör i hög grad ansvarsfördelningen inom museiområdet. Låt mig därför inledningsvis ge en kort bakgrund. Lunds universitets historiska museum har en historia som går tillbaka till 1700-talets första hälft. Organisatoriskt tillhör museet Lunds universitet, vilket innebär att staten i dag svarar för huvuddelen av kostnaderna för museet och den verksamhet som bedrivs där. Museet fyller en viktig funktion för studenter och forskare vid i första hand Lunds universitet, men självfallet även för övriga landet och internationellt. För arkeologer vid Lunds universitet ger museet möjligheter att arbeta med arkeologiskt fyndmaterial och att förmedla sina forskningsresultat till en bredare publik genom föreläsningar och utställningar. Museet kan även förmedla lån av arkeologiska fynd och arkivmaterial från t.ex. Statens historiska museum och Riksantikvarieämbetet.

Under många år har museet, som Ulf Nilsson påpekar, tagit ett regionalt ansvar för skånskt arkeologiskt material. Detta har skett bl.a. genom att Lunds universitets historiska museum haft en s.k. stående begäran om fyndfördelning av arkeologiskt material från Skåne. Detta innebär att museet tilldelas i princip samtliga fornfynd som påträffas i samband med arkeologiska undersökningar i Skåne län. Undantaget är bl.a. fynd från medeltidsstaden Lund samt Malmö stad, som normalt fördelas till Kulturen i Lund respektive Malmö museer. Fördelningen av fynd mellan olika museer regleras i kulturminneslagen, där det bl.a. står att Riksantikvarieämbetet genom fyndfördelning får överlåta fornfynd på det museum som åtar sig att vårda det i framtiden på ett tillfredsställande sätt.

Utöver de rena utbildnings- och forskningsinsatserna utför museet således värdefulla insatser bl.a. när det gäller att bevara arkeologiska föremål från Skåne, liksom när det gäller att göra dem tillgängliga för allmänheten. Lunds universitets historiska museum är därför en tillgång och en angelägenhet för hela regionen. Att museet, trots knappa ekonomiska resurser, är väl skött av kunnig och engagerad personal är omvittnat.

Genom Lunds universitet har jag inhämtat att det inte än har fattats något beslut om att lägga ned museet eller verksamheten vid Lunds universitets historiska museum. Man har vidare sagt att det inte finns några planer på att lägga ned museet eller verksamheten där. Det som hittills skett är att universitetsstyrelsen har beslutat om ett besparingsbeting, som har fördelats mellan vissa av universitetets olika fakulteter. Inom fakulteten för humaniora och teologi, där museet hör hemma, bereds betinget av en särskild arbetsgrupp. Denna arbetsgrupp har ännu inte lagt fram sina

förslag. Den kommer att göra det mycket snart. När förslagen väl presenterats ska de beredas först av områdesstyrelsen för fakulteten för humaniora och teologi och därefter centralt av universitetsledningen.

Mot denna bakgrund är frågan om Lunds universitets historiska museum något för tidigt väckt.

Anf. 9 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka kulturministern så mycket för svaret. Jag tycker att det är positivt att kulturministern anser att interpellationen i hög grad rör ansvarsfördelningen inom museiområdet. Det är mycket positivt att kulturministern betonar Lunds universitets historiska museums betydelse när det gäller att bevara arkeologiska fynd från Skåne och museets betydelse för forskning och utbildning.

Vad jag inte uppfattar som positivt i kulturministerns svar är att hon anser frågan om historiska museet för tidigt väckt. Kulturministern motiverar detta med att några besparingsbeslut inte är fattade än. Men eventuella beslut om neddragningar kommer troligen att fattas inom de närmaste månaderna. De besluten kan bli helt avgörande för en verksamhet som upprätthålls med bara fyra, fem tjänster. I en sådan liten verksamhet betyder t.ex. redan en tjänst oerhört mycket. Redan i dag görs en hel del på museet med projektpengar, och sådana pengar är osäkra på lång sikt.

Jag beklagar också att ministern i sitt svar inte tar upp själva principfrågan om vilket ansvar staten ska ta för ett museum av den här typen. Museet har en viktig roll när det gäller att samla fornfynd från Skåne och när det gäller kyrkokonst. Av historiska skäl lyder museet under universitetet sedan år 1735.

Det är ovanligt i Sverige att betydande museer lyder under ett universitet. Det är däremot vanligt i många andra europeiska länder. För museets del är detta inte en följd av några beslut i modern tid, utan det har historiska förklaringar.

Tvärtom har museet genom åren alltmer kommit att ta samma slags ansvar för Skåne som t.ex. Statens historiska museum i Stockholm har för hela landet. Tidigare har detta inte varit ett stort problem. Men i dag har de ekonomiska ramarna för Lunds universitet, liksom för en del andra universitet, blivit betydligt snävare, och då blir det problem med museets överlevnad.

I dag har ju universitetet i Lund svårigheter att behålla standarden inom många små ämnen, t.ex. latin, hebreiska, finska. I den situationen blir naturligtvis även det historiska museets lilla budget på ca 5 miljoner en tung post. Därför, fru talman, bör frågan ställas innan det är för sent: Bör staten ta ett större ansvar för museet, så att ett museum med en verksamhet som liknar Statens historiska museums också får en liknande trygghet?

Interpellationen är inte i första hand ställd för att belysa en lokal fråga i Lund. Min fråga gäller om Kulturdepartementet inte nu borde se över sådana här skillnader mellan museer och ta ställning till om förändringar i organisationen behöver göras. Arbetet borde därför göras nu, innan tjänster dras in och innan förslag om utveckling, utställningsverksamhet och utbyggnad avslås.

Det finns flera alternativ. Ett är att museet blir statligt under Statens historiska museum.

Prot.

1999/2000:105

9 maj

Svar på

interpellationer

Ett annat är att finansieringen delas mellan Kulturdepartementet och universitetet. I så fall skulle verksamheten med fynd och utställningar bekostas av staten, medan forskningsanknuten verksamhet skulle bekostas av universitetet. Ett sådant delat ansvar finns, efter vad jag har hört, för Bildmuseet i Umeå.

Det tredje alternativet är naturligtvis att bidragen till universitetet ökar så kraftigt att alla problem försvinner, men det är ett mindre troligt alternativ.

Jag skulle vara tacksam för att få svar på om kulturministern anser att museet ska kunna fortsätta sin verksamhet. Jag skulle också vilja veta om ministern tänker ta några initiativ för att rädda verksamheten om universitetet inte klarar av det.

Anf. 10 MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka Ulf Nilsson för att han genom den här interpellationen fäster riksdagens uppmärksamhet dels på sparplanerna för Lunds universitet, dels på de möjliga konsekvenserna för det historiska museet. Jag vill också tacka kulturminister Marita Ulvskog för interpellationssvaret, inte minst för den uppskattning av verksamheten vid Lunds historiska museum som regeringen på det här sättet ger uttryck för.

Kulturministern sade ju bl.a. att museet fyller en viktig funktion inte bara för studenter och forskare vid Lunds universitet, utan också för övriga landet och internationellt. På det här sättet säger regeringen att museet, enligt regeringens bedömning, är väl skött av kunnig och engagerad personal. För oss som betraktar det som en självklarhet att verksamheten på museet måste säkerställas, trots tider av knappa ekonomiska resurser, är de här orden förstås värda att ta fasta på.

Statsrådet sade också att frågan om eventuella nedskärningar vid museet är för tidigt väckt, eftersom den interna processen inom universitetet pågår. Bakgrunden är den att området för humaniora och teologi inom Lunds universitet förra året fick ett underskott på 11 miljoner kronor. För att komma till rätta med det jagar man nu besparingar.

Redan i morgon ska en arbetsgrupp lägga fram ett förslag. Den 23 maj kommer styrelsen för humaniora och teologi att ta upp frågan. Sedan ska saken behandlas av universitetsstyrelsen den 9 juni.

Det är förstås en självklarhet att en minister inte kan ingripa i en intern budgetprocess på ett universitet. Det om något skulle kunna sluta i en anmälan till konstitutionsutskottet för ministerstyrelse. Att statsrådet inte kan ge något annat besked om detta i dag är därför närmast en självklarhet.

Vi som riksdagsledamöter kan dock agera lite friare i frågan. Det finns skäl att fundera över hur saken skulle kunna lösas.

En utgångspunkt som jag tycker att man måste hålla fast vid är att Lunds universitets historiska museum är universitetets ansvar. Det ska universitetsledningen inte försöka springa ifrån. Det tror jag inte heller att man gör när frågan kommer upp i universitetsstyrelsen. Det är åtminstone den bild som jag har fått efter kontakter med ledamöter i styrelsen.

Nedläggning av museet eller, som nu diskuteras, en halvering av antalet anställda skulle innebära en allvarlig försämring av kvaliteten på en

utbildnings- och forskningsverksamhet som är av stort kulturhistoriskt värde. Den bedömningen tror jag att statsrådet kan instämma i.

Men då är frågan hur man ska klara finansieringen. Som brukligt är i sådana här situationer ropar man på staten. Kulturdepartementet måste ta ansvar, sägs det. Kanske är det en väg att gå på längre sikt, men det löser inte alls problemen i den situation som nu har uppkommit. Att i tider av sparkrav börja spela svarte Petter och kasta ut någon institution och hoppas att någon annan ska komma och ta över är förstås ett bekvämt sätt för universitetet att slippa försöka hitta pengar på annat håll.

Som jag ser det, måste universitetet nu ta sitt ansvar för museet och inleda ett arbete med att ta fram en långsiktig lösning. Ett första förslag är kanske att universitetet undersöker möjligheten att få Region Skåne att ta ett ansvar för Skånes kulturarv. Det borde finnas ett sådant intresse, inte minst mot bakgrund av att regionen nu förfogar över kulturanslagen i en påse och kan prioritera mellan olika verksamheter.

Ett annat uppslag är att få Statens kulturråd att gå in med ytterligare resurser. Också detta borde vara en framkomlig väg.

Ett tredje uppslag är att utveckla samarbetet mellan Lunds universitets historiska museum och Statens historiska museum. Med dessa aktörer borde man kunna hitta en lösning som kan fungera på längre sikt. Men för att göra det krävs förstås tid. Det vore därför mycket olyckligt om universitetsledningen redan om en månad skulle besluta om en halvering av arbetsstyrkan vid museet.

Avslutningsvis vill jag säga att vi nog kan vara eniga om att Lunds universitets historiska museum fyller en viktig funktion för forskning och utbildning samt för tillvaratagande av vårt kulturarv. Det är viktigt att den här verksamheten säkerställs. Vi kan naturligtvis träta om vilka konton vi ska använda, men det är viktigt att den här verksamheten, med sina anor från 1700-talet och sitt verksamhetsfält som spänner över tusentals år av skånsk och svenska historia, kan bevaras och utvecklas.

Anf. 11 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Jag vill tacka meddebattanterna för deras medverkan och kulturministern för svaret på interpellationen. Den har inspirerat mig att ställa en skriftlig fråga, som jag väl inte ska föregripa. Men jag vill ändå ta tillfället i akt att aktualisera och ge tyngd åt den här frågan.

Man kan närma sig frågan om Lunds historiska museum på många olika sätt. Det är en regional fråga. Vi är skåningar, och man skulle kunna tala om saken utifrån det perspektivet. Det är också en internationellt erkänd forskningsfråga. Det handlar dessutom om fyndbevarande och om var fynden ska finnas.

Men jag skulle vilja börja med att säga att det framför allt är en fråga om hur man ska kunna bevara humaniorans ställning i vårt samhälle, där vi satsar så mycket på teknik. Det är väldigt viktigt att några håller emot, så att det inte bara läggs pengar, engagemang, tid och resurser på de tekniska ämnena – som är nog så viktiga – utan också på humanioran.

Nu är det så olyckligt att för Lunds universitets del har anslagen till humaniora och teologi minskats med i storleksordningen 15 %. Det är betydande belopp som har försvunnit.

Jag engagerar mig när hebreiskan var hotad och fick tyvärr se den institutionen för Mellanösterns språk läggas ned. Hebreiskan flyttades till

Prot.
1999/2000:105
9 maj

*Svar på
interpellationer*

betydligt blygsammare förhållanden. Som nämnades är nu latinet hotat, åtminstone professuren, och detta alltså vid vårt äldsta universitet, som haft latin sedan starten.

Nu har vi Lunds historiska museum, som glädjande nog inte för ögonblicket är hotat. Vi som riksdagsledamöter ser dock att det ligger i farans riktning.

Jag skulle vilja uttrycka glädje över att kulturministern har sådana uppskattande ord om det historiska museet i Lund. Det är oerhört viktigt och sänder signaler till universitetsledningen som har att prioritera. Jag skulle gärna se att kulturministern tydligt uttalade att man inte vill tänka sig en lösning där alla dessa nio miljoner fynd flyttas upp till museet i Stockholm. Det vore ju en kulturogärning av stora format, förutom att det vore väldigt dyrbart.

Vi bör också lägga en regional aspekt på frågan och erinra om att det bor drygt en miljon människor i Skåne. Dessa arkeologiska fynd handlar om historien före 1658 då Skåne blev svenskt. Det rör sig alltså om dansk historia. Att föra den danska historien från Skåne och Öresundsregionen till Statens historiska museum i Stockholm skulle vara att beröva Skåne dess historia och danskarna deras närhet till sin historia. Det ska inte stickas under stol med det. Det vore att beröva regionen dess kulturella arv och det vore ett svek mot både tidigare och kommande generationer. Som sagt vore det också dyrare.

Jag vill också aktualisera frågan om den ansökan som Region Skånes kulturnämnd har gjort om 22 miljoner kronor extra i statsbidrag för år 2001. Det är pengar som ska användas till att förstärka bidragen till Lunds universitets historiska museum och även till andra kulturinstitutioner. Är kulturministern beredd att redan nu ge någon fingervisning om huruvida det är en möjlig väg att komma fram?

Anf. 12 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag tackar Morgan Johansson för att han så väl har redogjort för vilka restriktioner jag har som statsråd. Jag vill ju inte gärna hamna inför KU för att jag inte håller tungan rätt i mun här i dag. För tydlighets skull kan jag säga igen att jag genom Lunds universitet har fått uppgift om att besparingar på Lunds universitets historiska museum diskuteras, men bara som *ett* alternativ bland flera. Så länge det inte finns något konkret förslag om att genomföra besparingar på museet har jag självfallet inga som helst möjligheter att gå in i detalj i mina svar.

Jag vill gärna också framhålla att Lunds universitets historiska museum inte har något särskilt nationellt kulturpolitiskt uppdrag eller ansvar. Centralt finns det alltså bara en enda museimyndighet med nationellt ansvar för förhistoria och medeltid, och det är Statens historiska museum. Följaktligen har vi för närvarande inte heller några planer på att ändra på detta förhållande.

Samtidigt kan Lunds universitet inte självt avhända sig ansvaret för samlingarna vid Lunds universitets historiska museum. Enligt lagen om statsbudgeten är det regeringen som under vissa förutsättningar skulle kunna besluta om överlåtelse av viss lös egendom, t.ex. kulturföremål. Den befogenheten har inte delegerats till myndigheterna.

Genom att ta emot s.k. fyndfördelat arkeologiskt material har Lunds universitet även enligt kulturminneslagen förbundit sig att vårda det i

framtiden på ett tillfredsställande sätt. Det är kanske den markeringen som Tuve Skånberg efterlyser. Det innebär nämligen att jag utgår ifrån att Lunds universitet vid kommande beslut beaktar detta förhållande liksom den betydelse som museet har regionalt och för den egna undervisningen och forskningen.

Historiska museet i Stockholm är ett utmärkt museum. Dessutom är det faktiskt en skåning som är museichef där just nu. Men jag tror att det vore olyckligt med en överflyttning av alla föremål till Stockholm.

När det gäller frågan om de 22 miljonerna återkommer jag till den i mitt skriftliga frågesvar till Tuve Skånberg vid ett senare tillfälle.

Kort också om humaniora: Det är naturligtvis väldigt viktigt att man fortsätter att satsa på humaniora, särskilt i vår tid. Jag kan inte uttala mig om de frågor som är utbildningsministerns ansvar. Däremot kan jag säga att vi från regeringen, trots kärva tider, har valt att undanta den statliga kulturbudgeten från besparingar. Tvärtom har budgeten ökat rätt kraftigt under de senaste åren. Nu är den uppe i ca 1 miljard mer årligen jämfört med hur det var för några få år sedan.

Anf. 13 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag instämmer i att det vore helt felaktigt att kulturministern här yttrade sig om hur Lunds universitet ska fördela sin budget. Det jag frågade om var helt enkelt om kulturministern anser att man bör pröva frågan om ansvarsförhållandet när det gäller den här verksamheten helt eller delvis. Ingen av oss här skulle väl kunna säga vad svaret skulle bli.

Det är ju sant som flera här har sagt, att Lunds universitets historiska museum har åtagit sig att inför framtiden vårda större delen av de fornyfynd som samlats in i Skåne. Men verkligheten har ju ändrats. Det är, som sagt, det enda större universitetsmuseum som finns i Sverige i dag, vars rötter går tillbaka till den tid då man inte talade om anslag från staten utan då universitetet levde på jordegendomar. Ekonomin fungerade alltså på ett helt annat sätt. Det här museet har mycket gamla rötter.

När den ekonomiska verkligheten för universitetet förändras och Lunds universitets historiska museum har fått en roll som egentligen mera stämmer överens med den roll som ett statligt museum har, då bör man ändå ställa frågan: Vilket ansvar bör staten och Kulturdepartementet ta för att museet ska kunna leva vidare?

Min avsikt har inte alls varit att föreslå att ministern skulle lägga sig i universitetets budgetprocess, men det skulle vara intressant att veta om kulturministern är intresserad av att ganska snart pröva principfrågan hur ett museum med ett så stort regionalt ansvar och med en del av ett nationellt ansvar ska kunna garanteras fortlevnad.

Anf. 14 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Jag tror att inom de ramar som kulturministern har att verka är detta absolut så långt som man kan komma, i all synnerhet innan beslutet har fattats vid Lunds universitet.

Jag vill hemskt gärna tacka för det positiva svar som vi har fått. Det var just den signal som jag tror är oerhört viktig för Anders Ödman och de andra som arbetar på Lunds universitets historiska museum och naturligtvis för universitetets styrelse, att man vet att vi från riksdag och rege-

Prot.

1999/2000:105

9 maj

*Svar på
interpellationer*

ring ser det som oerhört värdefullt att samlingarna får finnas kvar där. Det skulle vara en onödig ekonomisk belastning att transportera samlingarna upp hit. Det skulle dessutom vara regionalpolitiskt och kostnadsmässigt fel.

Så jag vill avsluta min medverkan i den här debatten med att tacka kulturministern för ett så uttömmande svar som det över huvud taget är möjligt att ge.

Anf. 15 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag vill också passa på att tacka kulturministern. Även om jag hellre hade velat föra den diskussion som jag tog upp längre vill jag säga att jag tycker att det är positivt att kulturministern så tydligt visar vad hon anser om värdet av Lunds universitets historiska museum.

För att det inte ska bli några missförstånd vill jag också passa på att säga att när jag säger att man bör diskutera om staten ska ha ett större ansvar för museet, innebär det inte på något sätt att jag föreställer mig att man skulle flytta några samlingar till något annat ställe i landet. Staten har ju ansvar för museer på olika håll i landet. Tack för debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1999/2000:346 om ansvar för barn i familjeväldssituationer

Anf. 16 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Lena Ek har frågat mig hur jag avser att agera för att förbättra samarbetet mellan sociala myndigheter och polismyndigheter i avsikt att förebygga och förhindra att barn drabbas av skador i familjer där våld mot kvinnor förekommer.

Det är en viktig och angelägen fråga som Lena Ek tar upp. De barn som blir vittne till våld i hemmet behöver uppmärksammas. De är särskilt utsatta och kan vara i behov av skydd och stöd från samhällets sida.

Frågor som rör mäns våld mot kvinnor har under både 1980- och 1990-talen uppmärksamats på alla nivåer i samhället. Forskningen och debatten har varit fokuserad på kvinnan som offer och mannen som förövare. Barnens situation har fram till relativt nyligen rönt mycket liten uppmärksamhet. Samtidigt har våld mellan vuxna i en familj börjat uppmärksammas som en form av misshandel riktad mot de barn som bevittnar våldet. Viss forskning har också förekommit på detta tema. Några kvinnojourer har numera särskild personal anställd för att uppmärksamma barnens situation.

I betänkandet *Barnmisshandel – polisens och åklagarnas handläggningstider och arbetsmetoder*, SOU 2000:42, som överlämnades i slutet av förra månaden, behandlar Kommittén mot barnmisshandel just frågan om hur barn som bevittnar våld i sina familjer uppmärksammas av polisen och socialtjänsten. Resultatet av en undersökning som kommittén genomfört visar, precis som den undersökning som Rädda Barnen gjort och som Lena Ek hänvisar till, att det snarare är regel än undantag att

polisen inte underrättar socialtjänsten när det handlar om barn som blivit vittne till våld i det egna hemmet. Detta är oroande.

Det finns dock goda exempel när det gäller att skapa särskilda rutiner för att förvissa sig om att barnen uppmärksammas i samband med ett polisingripande i hemmet och att socialtjänsten blir uppmärksammas på att det förekommer våld i barnens familjer. Ett sådant exempel är ett av polisdistrikten i Stockholm där en distriktsorder arbetats fram som innebär att polisen alltid ska upprätta en särskild promemoria i samband med familjevåld. I promemorian ska framgå om det finns barn, och socialtjänsten ska alltid underrättas. I andra polisdistrikt finns särskilda åtgärdskort som anger vilka åtgärder som kan vara nödvändiga vid våld mot kvinnor. Dessa åtgärdskort ska poliserna bära med sig.

Kommittén mot barnmisshandel föreslår att Rikspolisstyrelsen, i nära samarbete med Socialstyrelsen, ges i uppdrag att utfärda de föreskrifter, allmänna råd eller andra centrala riktlinjer som behövs inom området. Betänkandet bereds nu inom Regeringskansliet.

Det ska vidare framhållas att Rikspolisstyrelsen inom kort kommer att presentera en "brottsofferhandbok", som ska tjäna som en teoretisk och praktisk handledning för polisens arbete med brottsoffer i framtiden. I denna betonas särskilt vikten av att uppmärksamma barnens situation i samband med polisingripanden och behovet av ett nära samarbete med socialtjänsten.

I samband med kvinnofridsreformen gavs ett gemensamt regeringsuppdrag till flera myndigheter. Socialstyrelsen har i sin del av det arbetet anlagt ett barnperspektiv. Ett exempel på detta är ett gemensamt utbildningsmaterial som är under produktion, där Socialstyrelsen svarar för det avsnitt som riktar sig till hälso- och sjukvården och socialtjänsten. I detta kommer barnens särskilda behov av stöd och behandling att tydliggöras. Socialstyrelsen betonar i detta sammanhang Rädda Barnens arbete inom området.

Samverkan mellan de myndigheter som kommer i kontakt med våld i familjen kan inte nog betonas. Det pågår sedan flera år sådan samverkan i stor – om än inte tillräcklig – omfattning. Kommittén mot barnmisshandel kommer i sitt fortsatta arbete att särskilt arbeta med olika samverkansformer, klargöra vilka hinder som finns och vad som krävs för att undanröja dessa hinder.

Anf. 17 LENA EK (c):

Fru talman! Jag vill tacka ministern för svaret som ju andas en god vilja. Men det är, tycker jag, väldigt mycket som återstår på det här området.

Över 20 000 anmälningar om våld mot kvinnor kommer in per år. I olika undersökningar räknar man med att det i minst hälften av dessa fall finns ett barn, ofta flera barn. Vi behöver ju inte tänka särskilt länge för att föreställa oss och förstå i alla fall en liten del av den livssituation som de här barnen befinner sig i.

Jag tror också att det är rätt, som ministern i sitt svar påpekar, att de här undersökningarna och kommittéerna visar att det nog snarare är regel än undantag att polisen inte underrättar socialtjänsten när det handlar om barn som finns i familjer där det förekommer våld, ofta mycket grovt våld. Det här är oroande, säger ministern i sitt svar. Om det inte vore så

Prot.
1999/2000:105
9 maj

*Svar på
interpellationer*

att vi hade vissa uppföranderegler i den här kammaren, som talmannen håller hårt på, skulle jag ta till mycket, mycket starkare ord. Det är fullständigt absurt att så många barn bara blir osynliga när de befinner sig i en sådan risksituation!

Jag håller också med ministern om att det finns goda exempel. Det finns eldsjälar, och det finns polisdistrikt som har utarbetat rutiner som man följer och som fungerar bra. Jag var själv i Ystad i går för att studera bl.a. de här frågorna och tycker att de har ett bra arbetssätt där nere.

Men det finns också, fru talman, många mycket dåliga exempel där barn som drabbas blir osynliga – barn som sitter bakom soffan och gråter när poliserna ingriper därför att det har anmälts lägenhetsbråk eller barn som själva får del av den misshandel som äger rum i familjen.

Kommittén mot barnmisshandel ska fortsätta, man ska utfärda allmänna föreskrifter, man ska utreda, se över samarbetsrutiner osv. Men socialministern har ju ansvar för socialtjänstlagen – en socialtjänstlag som ändrades 1997 med anledning av utredningen om barnkonventionen. Den inleds med parollen att när åtgärder rör barn ska särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver.

Längre fram i socialtjänstlagen finns en paragraf som hanterar anmälningsskyldighet, § 71 i socialtjänstlagen. Jag citerar: ”Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till en underårigs skydd bör anmäla detta till nämnden.

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten är skyldiga att genast till socialnämnden anmäla om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till en underårigs skydd.”

JO har utvecklat denna anmälningsskyldighet i ett uttalande och sagt att anmälningsplikten, enligt socialtjänstlagen, som åvilar olika kategorier och offentliga tjänstemän är absolut och får således inte bli föremål för övervägande av tjänstemännen själva. Man slår i samma uttalande fast att det är barnens behov som ska vara utgångspunkten i en anmälningssituation.

Jag tycker att det är förskräckligt illa att andemeningen i de beslut som har fattats i riksdagen om skydd för barn enligt barnkonventionen inte följs i praktiken i, som socialministern själv tror, mer än hälften av de ärenden som handlar om familjevåld. Dessa barn befinner sig i en förskräcklig situation. Jag tycker att de här reglerna borde räcka för att slå näven i bordet nu.

Anf. 18 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag delar Lena Eks upprördhet över de fall där barnen inte syns, dvs. i familjevåldssituationer där polisen gör ingripanden men glömmer bort eller bortser från att också barnen i sådana situationer är allvarligt drabbade. Men problemet är vad vi ska göra åt denna situation. Med all respekt för att man ska slå näven i bordet handlar det om att försöka få polismyndigheterna och socialtjänsten till en ökad samverkan.

Det förslag som kommittén har lämnat innebär ett ökat krav på polisen och klargör polisens skyldighet att uppmärksamma barnen och också ta kontakt med socialtjänsten. Det viktigaste är att den kontakten fungerar. Det visar sig att i de fall där det fungerar är det etablerade kontakter

mellan socialtjänst och polis. Man träffas regelbundet, utbyter kunskaper och resonerar om fallen.

Det är klart att vi närmar oss ett svårt problemområde, nämligen vad som är anmälningsskyldighet och vad som är sekretess. Men i de fall där man har regelbundna kontakter och regelbundet utbyte av information blir det heller aldrig några problem.

Vad det handlar om nu är alltså att se till att socialtjänsten och polisen arbetar tillsammans och utbyter information, samtidigt som polisen får striktare regler för att anmäla och följa upp de fall av familjevåld där barn finns med.

Jag tror inte att det behövs någon ändring av lagstiftning, utan det krävs bättre regler, en bättre verksamhet och en bättre kunskap både hos polisen och hos socialtjänsten om hur man ska hantera den här situationen.

Anf. 19 LENA EK (c):

Fru talman! Jag kan inte låta bli att fundera över vilket värde vår lagstiftning egentligen har. Det finns en alldeles klar formulering i socialtjänstlagen, en anmälningsskyldighet som är uttolkad av JO såsom en absolut anmälningsskyldighet där man inte förfogar över det själv som enskild offentligt anställd tjänsteman, utan man har en plikt att anmäla för att de sociala myndigheterna sedan ska göra värderingen om det behövs ingripande från deras sida eller inte. Vad är det för värde i en lagstiftning som riksdagen fattade beslut om med anledning av en proposition som lades fram 1996/97 – denna lagstiftning har nu gällt i flera år – om det fortfarande är så att man ska utreda hur samarbetet mellan myndigheter ska gå till för att man ska följa den lagstiftning som vid det här laget har gällt i tre år? Jag tycker att det är ett mycket märkligt förhållningssätt. Hur ska vi då bete oss? Ska vi göra likadant med t.ex. skattemyndigheterna, att de ska kunna glida på det och dra på reglerna och säga att de inte riktigt har bestämt sig för hur samarbetet med andra myndigheter ska gå till för att de ska kunna fullgöra och följa de regler som är beslutade av den lagstiftande demokratiskt valda församlingen i det här landet?

Jag har mycket svårt att förstå att polisen inte har en absolut skyldighet att följa denna lagstiftning. Jag vet att det också är många enskilda polismän som reagerar över detta, alla de människor som är engagerade i frivilligorganisationer, alltifrån brottsofferjourernas alla engagerade medlemmar och stödpersoner till kvinnojourer, till Rädda Barnen och Röda korset. Det är hundratusentals människor i detta land som just nu går omkring och funderar över samma sak.

Jag tycker att det är en farlig uppluckring av respekten för lagar och regler när man ska fortsätta utreda hur man ska samarbeta för att uppfylla en lagstiftning. Det är inte på så många andra områden där man tänjer på gränserna på det viset och är så mjuk på ett område som rör människor som själva är helt försvarslösa och som inte kan tillvarata sina egna rättigheter och som i många sammanhang, FN-konventioner och olika internationella organisationer, uttalanden, högtidstal, förarbeten till lagar och lagstiftningar, hela tiden definieras som en grupp människor som vi måste ta hand om därför att de själva inte klarar det på grund av att de är små barn.

Prot.

1999/2000:105

9 maj

Svar på

interpellationer

Anf. 20 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag lyssnade noga för att höra vad Lena Ek föreslår. Vi är överens om lagstiftningen. Vi är överens om att den lagstiftning som finns är alldeles utmärkt. Vi är också uppenbart överens om att det handlar om att skapa arbetsrutiner och ett arbetsförhållande som innebär att lagstiftningen också fungerar i praktiken. Det är väl så det ska fungera?

Vi kan sedan vara upprörda över att det här och var och inte fungerar i kontakterna mellan t.ex. socialtjänsten och polisen, att polisen inte har haft rutiner som har inneburit att man i samtliga fall också gör en anmälan till socialtjänsten. Det är därför som det nu ska utarbetas nya riktlinjer för Rikspolisstyrelsen. Kommitténs förslag är att Rikspolisstyrelsen i samarbete med Socialstyrelsen ska utarbeta dessa och att man ska arbeta fram dessa rutiner. Det är väl så vi ska se till att vi arbetar, att lagstiftningen också följs upp i arbetet ute i verksamheterna?

Jag förstår inte vad Lena Ek föreslår, men jag är nyfiken på att lyssna på hennes förslag i nästa inlägg.

Anf. 21 LENA EK (c):

Fru talman! Ansvaret för att de lagar som det fattas beslut om i den här kammaren följs upp och fungerar ligger hos ansvarig minister och hos regeringen. Så är det ju.

Vi är överens om att den här lagstiftningen inte följs. Det här är ingen nyhet. I själva verket kom förändringarna i lagstiftningen till just därför att det fanns ett djupt känt behov hos alla politiska partier att förändra den rådande situationen som just drabbade försvarslösa och skyddslösa barn särskilt hårt.

Jag konstaterar nu att det har gått ganska många månader sedan denna lagstiftning trädde i kraft. Och nu är ministern och jag överens om att det snarare är regel än undantag att polisen inte underrättar socialtjänsten när det handlar om barn i familjer där det finns familjevåld. Då anser jag att de ansvariga myndigheter som så att säga ska fullfölja detta arbete ute på fältet har chefer som är tillsatta för att sköta detta jobb och som är tillsatta för att följa den lagstiftning som t.ex. våra båda partier har drivit hårt i många olika sammanhang. Och jag tycker att det är ansvarig ministers och regeringens ansvar att se till att så sker. Och där finns det, och det vet ministern mycket väl, gott om åtgärder att ta till, både när det gäller enskilda och när det gäller arbetsledning vid sådana tillfällen när man inte följer svensk lagstiftning. Och i det här fallet tycker jag att det är särskilt angeläget just därför att det drabbar barn och många gånger små barn.

Anf. 22 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag kan konstatera att Lena Ek inte har något förslag. Vi är uppenbart överens om problembeskrivningen. Och det är inte det enda området där vi konstaterar att en lagstiftning också måste följas av ett striktare regelverk, att man arbetar fram rutiner för att följa det och framför allt en lagstiftning som handlar om mycket subtila frågor, om gränsdragningsproblem mellan sekretess och en anmälningsskyldighet. Det kräver etablerade kontakter mellan polisen och socialtjänsten. Det är otroligt viktigt att det sker någonting. Men det sker också ganska mycket i myndigheterna. Det sker också ganska mycket i verksamheterna. Och

de initiativ som nu tas handlar om att se till att det inte finns några områden där detta inte gäller, dvs. att vi inte ska behöva upptäcka att det finns fall där man inte anmäler. Och det finns såvitt jag förstår ingen annan väg att gå än att se till att polisen utarbetar bättre riktlinjer, att man gör det i samarbete med socialtjänsten och att man utarbetar rutiner för hur de dagliga kontakterna med socialtjänsten ska fungera därför att det i huvudsak handlar om just polisens kontakt med socialtjänsten. Detta är ett arbete som pågår och som kommer att förtydligas ytterligare.

Jag har inte uppfattat något annat än att Lena Ek tycker att socialministern är ansvarig. Jag känner också ett ansvar och håller just på att arbeta med dessa frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:105
9 maj

*Svar på
interpellationer*

7 § Svar på interpellation 1999/2000:326 om läkemedelshanteringen i hälso- och sjukvården

Anf. 23 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Ingvar Svensson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att medverka till att en sådan underliggande lagstiftning etableras vad gäller läkemedelshanteringen i vissa äldreboenden så att hälso- och sjukvårdslagens portalparagrafer om t.ex. personlig värdighet, självbestämmande och integritet, lättillgänglig enklare medicinsk behandling och goda kontakter mellan patient och personal kan anses uppfylla.

Bakgrunden till frågan är de förändringar i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om läkemedelshandling i hälso- och sjukvården som trädde i kraft i mars i år. Ingvar Svensson menar att föreskrifterna i vissa fall kan leda till försämringar för patienterna.

Socialstyrelsen ska bidra till att hög patientsäkerhet, god tillgänglighet och hög kvalitet uppnås inom hälso- och sjukvården. Som ett led i arbetet för att uppnå detta får Socialstyrelsen bl.a. meddela föreskrifter till skydd för enskilda i fråga om landstingens och kommunernas hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen.

Enligt lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område får den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen överlåta en arbetsuppgift till någon annan endast när det är förenligt med kravet på en god och säker vård. Den som överlåter en arbetsuppgift till någon annan svarar för att denna har förutsättningar att fullgöra uppgiften.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om läkemedelshandling i hälso- och sjukvården innebär att det blir en enhetlig reglering av läkemedelshandling. Samma regler gäller sålunda för samma typ av vårdssituation oavsett vårdgivare. Delegering är möjlig i alla öppna vårdformer där patienten får sina läkemedel ordinerade på recept eller ordinationskort. Iordningställandet av medicinen ska dock göras av sjuksköterskan. Inom den slutna vården är delegering av läkemedelshandling, liksom tidigare, inte möjlig. Regleringen koncentrerar sig på grundläggande regler som ska garantera en hög patientsäkerhet. Verksamhetschefer och medicinskt ansvariga sjuksköterskor ges ett tydligare ansvar än

tidigare, och lokala instruktioner måste upprättas för läkemedelshanteringen.

Jag förutsätter att Socialstyrelsen i sin roll som tillsynsmyndighet över hälso- och sjukvården och dess personal inte beslutar om föreskrifter som står i strid med de grundläggande bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen. Jag utgår också ifrån att Socialstyrelsen uppmärksammar eventuella negativa effekter av förändringarna inom läkemedelshanteringen.

Jag vill slutligen nämna den nationella handlingsplan för utveckling och förnyelse av sjukvården som för närvarande utarbetas inom Socialdepartementet i syfte att uppnå förbättringar inom bl.a. primärvården, äldre- och psykiatrin. Regeringen har som en del i detta arbete aviserat ett tillskott om 9 miljarder kronor till vården under åren 2001–2004. Avsikten är att staten ska träffa s.k. utvecklingsavtal med Landsförbundet respektive Svenska Kommunförbundet där närmare inriktning för vårdssatsningen, t.ex. ökad medicinsk kompetens inom äldre- och psykiatrin, läggs fast. Regeringen avser att presentera handlingsplanen före sommaren.

Anf. 24 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag vill tacka socialministern för svaret på min interpellation. Svaret ger inte särskilt mycket vägledning, men jag hade väl inte heller väntat mig något annat.

Den frågeställning som jag har tagit upp anknyter till råd och föreskrifter som Socialstyrelsen utfärdade i februari angående läkemedelshanteringen inom hälso- och sjukvården. När ett statsråd ska besvara kritik mot den typen av föreskrifter handlar det lite grann om att balansera på slak lina. Statsrådet får ju inte bryta mot föreskriften i 11 kap. 7 § regeringsformen, det s.k. instruktionsförbudet till myndighet.

Eftersom jag är verksam i konstitutionsutskottet har jag förståelse för att de raka beskederna inte alltid kan ges. Men socialministern är faktiskt ansvarig för att hälso- och sjukvårdslagens portalparagraf får genomslag i den praktiska verkligheten. Vård ska alltså ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet.

Den goda vården ska ha god kvalitet, tillgodose patientens behov av trygghet i vården eller behandlingen, vara lättillgänglig och bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet samt främja goda kontakter mellan patienter och hälso- och sjukvårdspersonal. Man kan nog säga att risken är stor att de praktiska konsekvenserna av de föreskrifter som Socialstyrelsen utfärdar leder till allvarliga inskränkningar i de här grundprinciperna.

I min interpellation har jag tagit ett exempel. När jag har huvudvärk anser jag det vara en demokratisk rättighet för mig att dämpa huvudvärken genom att inta ett par Alvedon. Det vore en kränkning av min personliga värdighet och ett angrepp på mitt självbestämmande och min integritet om jag inte fick göra det.

Om jag i framtiden, och nuvarande regler gäller, hamnar i ett äldreboende och själv inte är förmögen att utöva mitt självbestämmande genom aktiv handling skulle alltså mina möjligheter att t.ex. dämpa huvudvärk vara drastiskt inskränkta. Mitt självbestämmande och min integritet på området skulle beskäras avsevärt. Om ett vårdbiträde eller en under-

sköterska befinner sig hos mig och jag ber dem att ge mig en Alvedon som jag har i mitt boende kommer de enligt de regler som Socialstyrelsen beslutade om den 11 februari inte att få göra det.

Min interpellation avser inte sjukhus och sjukhem, där ju speciella regler gäller, utan det handlar om äldreboendet eller där det är låg sjuk-skötersketäthet.

Det blir alltså en omfattande byråkrati för de äldreboende. Arbetsbelastningen och stressen ökar för sköterskorna. Det blir frustration och otillfredsställelse i arbetet för undersköterskor och vårdbiträden. Dessutom tycker patienten, eller vad man nu ska kalla den äldreboende, att det är ett väldigt konstigt regelverk. Grundprinciperna uppfylls alltså inte på ett riktigt sätt.

I lördags talade jag med en sjuksköterska i ett äldreboende. Hon sade att Socialstyrelsen säkert har goda avsikter med sina nya regler men för henne föreföll det som att byråkraterna där inte har en aning om hur saker och ting fungerar i den praktiska verkligheten.

Jag vill erinra om talesättet att vägen till ett visst varmare ställe är stensatt med goda avsikter. Det räcker dock inte med goda avsikter, utan det hela måste också anknyta till verkligheten, socialministern!

Inom många andra områden vågar regeringen sig på att säga att om inte vissa villkor uppfylls är man beredd att vidta lagstiftning som inskränker de nuvarande myndigheternas befogenheter. Min fråga är om socialministern inte är beredd att överväga en lagstiftning så att hälso- och sjukvårdslagens grundprinciper också gäller i läkemedelshanteringen.

Alternativet är ju att vi drastiskt ökar sjukskötersketätheten i äldreboendet. Är alltså socialministern som ett alternativ beredd att medverka till en sådan drastisk utökning av skötersketätheten?

Anf. 25 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att erinra Ingvar Svensson om det alldeles grundläggande kravet när det gäller sjukvården, nämligen patientsäkerheten. Jag tror också att det är viktigt att veta att när Socialstyrelsen utarbetar sina riktlinjer bygger det på en omsorg om patienternas säkerhet. Det är lätt att kritisera Socialstyrelsen, såsom sker i den offentliga debatten nu, för en byråkratisk hållning i frågor om läkemedelshanteringen eller för att vara för strikt i delegeringsfrågor.

Samtidigt är jag medveten om att vi skulle få en helt annan debatt ifall det visade sig att vi genom att inte vara noggranna när det gäller vem som ska hantera läkemedlen riskerade att få allvarliga olyckor i sjukvården. Jag tror att avsikten är alldeles tydlig från Socialstyrelsens sida genom att se till att iordningställande av medicin bara ska kunna ske av läkare eller sjuksköterska eller av receptarie eller apotekare på apoteken och att detta är det grundläggande för den öppna vården. Det betyder att en sjuksköterska mycket väl kan göra i ordning medicin för en längre tid, för en vecka, och sedan överlåta till annan personal att ge patienten medicinen. Däremot får inte en undersköterska eller ett vårdbiträde fördela medicinen.

Detta kan tyckas vara en märklig ordning men det visar sig att i de flesta fall har man redan haft den ordningen. Det har inte varit gängse ordning att delegera till undersköterska eller annan vårdpersonal. På de

Prot.
1999/2000:105
9 maj

*Svar på
interpellationer*

flesta ställen tycker man att det här i varje fall inte har inneburit någon försämring – och kanske ingen förändring över huvud taget.

På somliga håll har man sagt att det här innebär ökade krav på medicinsk kompetens och att vi får ställa ökade krav på förekomsten av sjuksköterskor i äldreomsorgen. Det kan mycket väl vara så men i så fall tycker jag att det är en konsekvens av dessa strikta regler som vi bör ta. Från regeringens sida har vi ett antal gånger påpekat att vi har ett problem med bristande medicinsk kompetens i äldreomsorgen. Såväl förra årets vårdkommission som det handlingsprogram som nu utarbetats för sjukvården tar sikte på att öka den medicinska kompetensen. Vi får *inte* låta brist på personal gå ut över patientsäkerheten – det är den grundläggande strävan.

Jag är övertygad om att Socialstyrelsen, om det skulle visa sig att det här leder till en onödig byråkrati, kommer att följa utvecklingen och i så fall se över sitt regelverk. De regler och riktlinjer som nu är utfärdade är till för att garantera en god patientsäkerhet och det tycker jag att vi ska värna om.

Sedan vill jag påpeka att det inte finns något som hindrar en äldre i eget eller i särskilt boende som är klar och redig att sköta sin egen medicinering. Det är inte den som det handlar om, utan det handlar om dem som inte klarar detta och som behöver utbildad personal. Det är där som den ansvariga sjuksköterskan eller den som har ansvaret tar vid. Om Ingvar Svensson har ett särskilt boende och själv klarar medicineringen och att ta sina huvudvärkstabletter hindrar de nya riktlinjerna inte det.

Anf. 26 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Ja, patientsäkerheten är viktig men det är inte säkert att det som Socialstyrelsen anvisar löser problematiken. Kanske ska vi inte fördjupa oss i detta på detaljnivå men det finns faktiskt problem med de flytande medicinerna och fördelningen av dem. Detta har skapat stor oro ute i äldreboenden där man i och för sig kan ha olika rutiner för hur det här fungerar.

För en patient som kan klara sig själv är det, som socialministern säger, inga problem men jag kan ta ett exempel hämtat från verkligheten. Ett vårdbiträde fick frågan om hon kunde ge en man Alvedon. Hon sade då att hon inte hade rätt att göra det. Nu var det så lyckligt att den här mannen hade sin fru där och hon var i något bättre kondition. Vårdbiträdet kunde överrätta Alvedonasken till frun som sedan kunde ge sin man den Alvedon som han behövde.

Med förlov sagt är det en något idiotisk byråkrati med en sådan ordning. Därför tror jag att det är väldigt viktigt att följa frågan med mycket stor uppmärksamhet från regeringens sida och kanske inte alltid lita på att Socialstyrelsen har ögonen öppna för den praktiska verkligheten.

Det är väl så, socialministern, att i valet mellan karta och verklighet är det verkligheten som bör gälla.

Anf. 27 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det är verkligheten som gäller. Sedan är bara frågan hur den verkligheten ser ut. Jag har också hört många berätta om sådana fall där en patient eller en vårdtagare vill ta huvudvärkspulver men inte klarar av det själv och den personal som finns tillgänglig inte har rätt att göra

det. Det kan låta väldigt byråkratiskt, och det är det naturligtvis just i den situationen. Å andra sidan är också smärtstillande och rogivande medel riskfyllda, dvs. i den mån man samtidigt tar andra mediciner där vi inte vet vilka effekter de får. Det är motivet till att en medicinskt ansvarig sjuksköterska, som är ansvarig för läkemedelshanteringen, gör klart att ett visst antal piller ska tas ett visst antal gånger om dagen. Den medicinskt ansvariga sjuksköterskan gör i ordning doserna, och då kan övrig personal ta hand om det. Det är när man inte har förberett det på det sättet som det kan bli problem.

Som sagt utgår jag från att Socialstyrelsen följer detta. Från många håll har det anmälts den typ av kritik som Ingvar Svensson här har förmedlat. Jag utgår från att Socialstyrelsen är lyhörd för den kritiken.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:105
9 maj

*Svar på
interpellationer*

8 § Svar på interpellation 1999/2000:328 om PSA-screening

Anf. 28 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Margareta Viklund har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att initiera hälsouppllysning och hälsokontroll riktad till män i riskgruppen för att få prostatacancer.

Prostatacancer är bland de vanligaste cancerformerna hos män i Sverige. Den uppträder relativt sent i livet, ungefär tre fjärdedelar av alla som diagnostiseras är i åldern 70 år eller äldre. Prostatacancer är en långsamt växande tumör, och eftersom sjukdomen debuterar i ett sent skede av livet är det många som aldrig får några symtom av sin cancer.

Prostatacancer är en vanlig sjukdom med allvarlig prognos och liknar bröstcancer i dessa avseenden. Man kan emellertid inte utan vidare dra slutsatser från erfarenheter av tidig upptäckt och behandling av bröstcancer till cancer i prostata.

Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik, SBU, studerade år 1995 möjligheterna att införa massundersökningar av prostatacancer. Slutsatserna i SBU:s rapport visar på ett flertal faktorer som talar emot en sådan massundersökning. För att screening för prostatacancer ska ge önskad effekt krävs att de diagnosmetoder som står till buds kan avslöja behandlingskrävande tumörer innan dessa givit symtom och att effektiv behandling utan omfattande biverkningar finns tillgänglig.

I dag saknas det metoder för att särskilja de tumörer i prostata som växer långsamt och har en god prognos från sådana som växer snabbt och som har en sämre prognos. Dessutom har behandling av tidiga tumörer i prostatakörteln väsentliga biverkningar, vilka avsevärt minskar patientens livskvalitet, och i vissa fall överlevnad efter behandling.

De nya blodprovstest, s.k. PSA-test, som har utvecklats under senare år är förknippade med samma osäkerhet och risker. Men med anledning av de nya rönen har SBU nyligen tillsatt en projektgrupp för att utreda det vetenskapliga underlaget för en eventuell rekommendation om screening för tidig diagnos av prostatacancer. Enligt min uppfattning bör resultatet av denna studie inväntas innan några åtgärder i syfte att rekommendera generella hälsoundersökningar vidtas.

Dessutom är det som bekant sjukvårdshuvudmännens uppgift att erbjuda hälso- och sjukvård av god kvalitet. När det gäller rutinmässiga hälsoundersökningar för vissa grupper, exempelvis sådana undersökningar som Margareta Viklund syftar på, står det landstingen fritt att avgöra om dessa rutinkontroller ska utföras.

Avslutningsvis vill jag nämna att Folkhälsoinstitutet, på uppdrag av EU:s cancerprogram, genomfört en särskild insats för att öka mäns benägenhet att uppsöka hälso- och sjukvården vid misstanke om cancer. Folkhälsoinstitutet upprättade tillsammans med Cancerfonden en hemsida "Män och Cancer" med fakta och information om de vanligaste cancerformerna som drabbar män och vart man kan vända sig för att få diagnos och behandling. Utvärderingen av kampanjen visade på mycket stort genomslag, både i massmedier och hos den manliga delen av befolkningen.

Anf. 29 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Först ber jag att få tacka för svaret. Den fråga som vi nu diskuterar har verkligen blivit aktuell. För bara något halvår sedan var den inte alls framlyft i den massmediala debatten på samma sätt som den är i dag. Frågan har dessutom aktualiserats vid läkardagarna i Örebro i vår.

Jag vet att frågan också debatterats i riksdagen tidigare, framför allt som svar på frågor. Och de svar jag fått på min interpellation är till största delen ett hopklipp av de svar som redan har givits. Det är ju inte särskilt upplyftande. Något nytt kan man tycka ändå ska finnas att säga om det här problemet, som faktiskt drabbar drygt 6 000 män om året. Åtminstone borde enligt min uppfattning en vilja till mera aktiva insatser ha speglats i svaret.

Visst är frågan känslig och svår. Det är ändå ca 2 300 män som årligen dör i prostatacancer, som är den vanligaste cancerformen bland män i Sverige. Även om sjukdomen är mest frekvent på ålderns höst, då man ändå måste dö av något, kan väl förhoppningsvis inte det vara en orsak till att inte forska och använda de förebyggande instrument som finns. Då tänker jag på information och s.k. screeningundersökningar och forskningen, som jag redan nämnt och som är eftersatt inom detta område.

Skälet till det låga intresset för sjukdomen tycks vara, bl.a. att döma av experter som har uttalat sig i massmedierna, att man inte i onödan vill skapa oro och förstöra männens sexliv.

Fru talman! Prostatacancern är lömsk, eftersom tumören ofta inte ger några symtom under många år men kan sprida sig till lymfkörtlar och olika delar av kroppen. Då blir den obotlig. Men ett enkelt blodprov som mäter den s.k. PSA-halten, dvs. det prostataspecifika antigenet, är tillräckligt för att få indikation om prostatakörteln har angripits av cancer. Om värdet är över det magiska strecket 4 kan det tyda på att mannen har en tidig prostatacancer. Men det behöver inte vara cancer. Provet kan ge en signal om att ytterligare kontroller kan behövas. Den här analysen skulle man kunna göra t.ex. vid en årlig hälsokontroll, då man ändå brukar ta prov på kolesterol, järn, socker m.m.

Det ligger nära till hands, som jag också säger i min interpellation, att dra paralleller med kvinnornas vanligaste cancersjukdomar i underliv och bröst. Det finns sedan många år omfattande hälsokontroller som mammografi och cellprovtagning för kvinnor. Informationen är omfattande när det gäller kvinnornas hälsoproblem. Ingen kvinna lär vara ovetande om vad som kan komma att drabba henne. Dessa hälsokontroller har varit framgångsrika enligt forskningsrapporter som Socialstyrelsen nyligen har presenterat.

Fru talman! När det gäller mammografiundersökningarna var Kopp-
arbergs län, nuvarande Dalarna, och Östergötlands län inblandade. Det var vetenskapligt utformade och godkända undersökningar som då gjordes. De stod under Socialstyrelsens regi och överinseende.

Varför skulle man inte också kunna sätta i gång en försöksverksamhet för att bl.a. dels undersöka hur många prostatacancerfall som man i en screeningundersökning kan få tag i, dels undersöka hur framgångsrik en riktad hälsoinformation är? Jag undrar hur länge vi ska vänta på SBU:s utredning innan man kan sätta i gång med åtminstone en försöksverksamhet.

Även om den främsta behandlingsmetoden är kirurgiska ingrepp i ett känsligt organ har den, fru talman, för de kvinnliga jämförbara åkommorna i kvinnornas könsorgan också varit den främsta metoden för att förhindra fortsatt spridning i kroppen.

Anf. 30 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det är alldeles rätt att mitt svar till Margareta Viklund i någon mån var en upprepning av tidigare svar, dock inte i sin helhet. Det finns en väsentlig nyhet, nämligen just hänvisningen till att SBU nyligen har tillsatt en grupp för att göra en ny bedömning. Förra gången SBU tittade på möjligheten av att genomföra screening, 1995 – det är nu snart fem år sedan – pekade man på flera faktorer som talade mot det och menade att det inte fanns medicinska skäl att göra det. Men som en följd av det nya blodprovstestet har man gjort den bedömningen att en ny undersökning behöver göras, och det har man precis nyligen inlett. Vi behöver nog inte vänta särskilt länge innan vi får ett besked om hur SBU ser på detta. Jag tycker att det är rimligt att vi avvaktar SBU:s utvärdering innan vi tar ställning till i vilken mån man ska gå vidare med större undersökningar.

Prot.
1999/2000:105
9 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 31 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag tycker att det är ett glädjande besked som socialministern ger om att SBU har tillsatt en ny utredning. Vi får hoppas att den ger ett resultat som vi tycker är bra, nämligen att man vill gå vidare med en försöksverksamhet. Då är min fråga till socialministern om han kommer att ställa upp på en vetenskapligt underbyggd försöksverksamhet för att få tag i de prostatacancerfall som eventuellt kan finnas, för att kunna sätta i gång med aktiviteter och för att dessa människor kanske ska kunna få några extra år i livet.

Man ska också kunna få en mer godartad filosofi omkring just dessa problem, så att man inte ska behöva sopa dem under mattan, som jag tycker att man har gjort alltför länge. Jag tycker att detta är en viktig och angelägen fråga som man måste lyfta fram i ljuset. Det gäller faktiskt något som är ett problem för väldigt många.

Under den tid som jag har trängt in i problemet har jag fått många exempel på personer, bl.a. nära släktingar, som har angripits av detta problem och som känner en stor oro inför vad det kan föra med sig inför framtiden. Detta är inget enkelt problem. Det är ett stort samhällsproblem som jag anser att vi måste ta på största allvar.

Min fråga är om socialministern kan tänka sig att sätta i gång en försöksverksamhet av samma typ som mammografiundersökningarna, som man provade i Kopparberg och Östergötland, när det gäller också denna åkomma.

Anf. 32 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Mitt svar kan vara väldigt kort. Jag har mycket stort förtroende för Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik, som är det längre namnet för SBU. Deras vetenskapliga genomgångar spelar en stor roll för utvecklingen av svensk sjukvård. När man nu har bestämt sig för att tillsätta en särskild expertgrupp för att ta fatt i denna fråga igen väntar jag med spänning på vilka slutsatser man kommer att dra.

Eftersom man har tillsatt denna grupp är det uppenbart så att man från SBU:s sida har ansett att den rekommendation som gavs 1995, mot bakgrund av den kunskap som då fanns, inte nödvändigtvis är giltig i dag.

Jag tycker att vi med spänning kan se fram emot vilka rekommendationer som kommer. Innan dess är jag inte beredd att ta ställning till vilka åtgärder vi ska vidta.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1999/2000:330 om antidepressiva medel till ungdomar

Anf. 33 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Ulla-Britt Hagström har frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta för att öka medvetenheten om depressioner bland barn och ungdomar. Hon har också frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta för utveckling av behandling som leder till att användningen av antidepressiva läkemedel kan minska.

Psykisk ohälsa är ett växande folkhälsoproblem. Upprepade epidemiologiska studier under 1990-talet har påvisat en ökning av olika former av psykisk ohälsa. Främst handlar det om förekomsten av känslor som nedstämdhet, trötthet, sömnstörningar, oro och ångest. Alarmerande är indikationerna att problem med psykisk ohälsa återfinns i allt lägre åldrar. Enligt en uppgift som jag inhämtat från Socialstyrelsen har den psykiska ohälsan främst ökat bland unga flickor.

I Barnpsykiatrikommitténs slutbetänkande *Det gäller livet* konstateras att många barn och ungdomar inte får den hjälp och uppmärksamhet de borde få. Kommittén fann dock att den sammantagna bilden är svår att tolka och betonade att det inte entydigt går att utläsa att barn och ungdomars psykiska hälsa försämrats.

Trycket på de barn- och ungdomspsykiatriska klinikerna och öppenvårdsmottagningarna har ökat. Detta kan tolkas som att problem med psykisk ohälsa som depressioner har ökat men kan även vara ett uttryck för effekter av nedskärningar i andra verksamheter som riktar sig till barn och ungdom. En annan viktig faktor är att ökade kunskaper om psykisk ohälsa bland människor har gett upphov till skärpt uppmärksamhet på problemen.

Enligt uppgifter från Socialstyrelsen är fler ungdomar i dag beredda att söka hjälp vid exempelvis ungdomsmottagningar i samband med depressioner. Genom att söka kvalificerad hjälp får ungdomar generellt även en bättre diagnostisering, vilket resulterar i att en adekvat behandling kan ges. Det är emellertid alltid den enskilde läkaren som ansvarar för att antidepressiva medel endast skrivs ut i de fall där det är nödvändigt.

Depressioner har en tendens att återkomma och utlösas av allt mindre påfrestningar om de inte behandlas tidigt. Det är därför viktigt att tidigt upptäcka och behandla depressioner. I Barnpsykiatrikommitténs slutbetänkande identifieras ett stort behov av att arbeta förebyggande med inriktning på barn och ungdomar.

Beträffande olika behandlingsmetoder vid depression förekommer ett stort antal behandlingar där såväl läkemedel som andra biologiska metoder används, liksom olika psykoterapier. Statens beredning för medicinsk utvärdering, SBU, har initierat ett projekt där en systematisk och kritisk granskning kommer att göras av bl.a. akutbehandling och långtidsbehandling av alla slags förstämningssjukdomar. Behandling av barn och ungdomar med depressioner kommer att belysas separat i utredningen. SBU kommer att granska behandlingar där såväl läkemedel som psykoterapi förekommer. Utvärderingen av olika behandlingsmetoder vid depression är planerad att färdigställas under det innevarande året.

En förebyggande insats är att öka skolhälsovårdens tillgänglighet för barn- och ungdomar, vilket bl.a. Elevvårdsutredningen föreslagit i sitt nyligen överlämnade betänkande. En förstärkning av skolhälsan, och då bl.a. av kuratorer och psykologer, skulle enligt Elevvårdsutredningen kunna innebära att problem bland ungdomar identifieras på ett tidigare stadium. Vikten av förebyggande insatser för att främja den psykiska hälsan bland ungdomar har även betonats i Nationella folkhälsokommitténs delbetänkande *Hälsa på lika villkor*, som överlämnades i december 1999. Före sommaren ska kommittén avlämna sitt slutliga förslag till mål och strategier för den framtida hälsoutvecklingen.

Prot.
1999/2000:105
9 maj

Svar på
interpellationer

Inom Regeringskansliet pågår för närvarande arbetet med en nationell handlingsplan för förnyelse och utveckling av hälso- och sjukvården. Handlingsplanen har nära koppling till det resurstillskott om sammanlagt 9 miljarder kronor som ska tillföras vården och omsorgen under perioden 2001–2004. Ett av de områden som prioriteras inom ramen både för den nationella handlingsplanen och för resurstillskottet är psykiatri. I det sammanhanget ingår insatser för barn och ungdomar. Resurstillskottet ger förutsättningar för att förstärka barn- och ungdomspsykiatri.

Anf. 34 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill tacka socialministern för svaret. Egentligen kan jag helt ställa upp på socialministerns svar. Psykisk ohälsa är ett växande folkhälsoproblem. Det allvarliga är att allt lägre åldrar drabbas. Det drabbar också unga flickor värst.

Barnpsykiatrikommittén har också konstaterat att många barn och ungdomar inte får den hjälp och uppmärksamhet de behöver. Vi vet också att trycket på barn- och ungdomspsykiatriska kliniker ökat märkbart. Den faktor som innebär att ökade kunskaper skärper uppmärksamheten på problemen är positiv. Jag är helt överens med socialministern om att nedskärningar särskilt drabbar verksamheter som riktar sig till barn och ungdomar. Jag kan också ställa upp på ministerns resonemang om att behandlingsmetoder är viktiga, och jag kan inte nog understryka skolhälsovårdens betydelse.

Fru talman! Det som bekymrar mig är dock att ministern väljer att inte kommentera samhällsutvecklingen, där också familjeproblem och separationer kan vara en bidragande orsak. I DN den 18 april fanns en artikel av Sture Korpi, Statens institutionsstyrelse, och Anne Hermodsson, filosofie doktor och forskare. De redovisar en unik undersökning med 500 intervjuer bland problemungdomar på särskilda ungdomshem. Fyra av tio flickor berättar att de försökt ta sina liv.

Det tryck som finns på ungdomar i dag när det gäller att se ut på ett visst sätt och vara på ett visst sätt stressar våra ungdomar. Även om det är en parentes kan jag säga att senaste Vecko Revyn var ett nakennummer. Man kan inte ens längre dölja sina skavanker. Det är den tidning som ungdomar väldigt gärna läser, långt ned i åldrarna. Den är på ett sätt livsstilsbildande. Till detta kommer den kroppsfixering som endast belönar smala slanka människor. Det finns också ett stort tryck när det gäller att kunna sortera det utbud av våld som visas i medierna.

Vi måste få till stånd en förändring av samhällsklimatet i stort, så att alla kan känna att de duger. En utlösande faktor som betyder mer än vi tror är säkerligen den mobbning som hårdnat i samhället i dag.

Fru talman! En fråga som behöver diskuteras för att vi ska kunna förbättra forskningen och därmed behandlingsmetoderna är tillgången till data.

För att bedöma i vilken utsträckning aktuell forskrivning är rationell behövs tillgång till individbaserad data. Den svenska lagstiftningen tillåter inte det. Sambanden som kan diskuteras i Sverige är på gruppnivå. Därför har man svårt att dra säkra slutsatser. För att man ska kunna utvärdera på ett reliabelt sätt krävs tillgång till databaser om läkemedelsanvändningen på individuell nivå. Min fråga till socialministern är därför om denna problematik diskuteras. Jag undrar över socialministerns syn

på det här. Kan vi klara av detta utan att tumma på den enskildes integritet? Den enskildes integritet måste ju vara grunden för det här. Men en effektiv medicinering kan vara avgörande för den unges framtid samtidigt som en felaktig medicinering kan vara förödande.

Det finns alltså viktiga frågor som socialministern inte tog upp i svaret.

Anf. 35 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det är alltid roligt att svara på Ulla-Britt Hagströms frågor. De handlar nämligen ganska snart om mera allmänmänniskliga problem eller allmänna samhällsproblem.

Jag är inte säker på att vi är överens om samhällsbeskrivningen och om vad det är för sorts problem som vi politiskt, ekonomiskt och kulturellt brottas med. Däremot är vi alldeles uppenbart överens om den stora risken med den samhällsutveckling som vi står inför, nämligen att vi håller på att medikalisera sociala eller kulturella problem. Dvs. att vi möter de problem som borde diskuteras i andra termer än rent medicinska med medicinska och framför allt psykiatriska eller psykologiska insatser. Vi försöker alltså nästan uteslutande finna problem hos individen, och vi skuldbelägger individen för att han eller hon inte lever upp till de krav som han eller hon uppfattar att omvärlden ställer. Detta är ett stort problem i det moderna samhället som vi har anledning att diskutera. Det är nämligen inte alldeles säkert att det är hos individen som vi ska hitta problemet. Det kan vara den omgivande kulturen eller föreställningarna och idévärlden som är problemet.

I det här avseendet har vi en gemensam uppgift att ta oss an, nämligen att försöka föra en diskussion om sjukvård, vård, medicinering och hela den medicinska utvecklingen i relation till de krav som vi ställer på individen. Jag tror att detta är ett stort samhällsproblem, och jag tror att det som diskuterades vid en särskild konferens i går som handlade om läkemedelskonsumtion just har en sådan dimension. Väldigt många av de moderna läkemedlen hjälper oss att komma över, lindra eller bota sjukdomar. Men det finns ju en risk att läkemedelsutvecklingen också är en följd av att vi just håller på att medikalisera vår tillvaro, att vi finner bot och lindring genom medicin i stället för genom att förändra vår tillvaro.

Sedan var det frågan om individbaserad data. Det är ett svårt problem. Det är klart att vi å ena sidan vill ha en rationell läkemedelshantering. Vi vill också se till att de människor som vi kommer i kontakt med i vården lätt ska kunna veta vilka mediciner vi har använt tidigare, vilka mediciner vi använder och hur de står i förhållande till varandra. Men å andra sidan vill jag ju inte att uppgifter om mig som patient ska spridas i det svenska sjukvårdssystemet och vara tillgängliga för alltför många. Det är en svår avvägning. Jag tror inte att vi har hittat den perfekta avvägningen i det system som vi har i dag. Jag tror att vi har anledning att ytterligare fundera över hur man i alla fall inom slutna sjukvårdssystem, inom en sjukvårdsenhet, ska kunna få en bättre journalföring och bättre kunskap om de olika patienternas medicinering. Det är en fråga som vi får återkomma till.

Prot.

1999/2000:105

9 maj

Svar på

interpellationer

Anf. 36 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Det är inte så konstigt att man hamnar i en diskussion om samhällets problem i stort när man i 30 år har levt i skolan, mött grupper från hela samhället och sett de möjligheter som finns och vad som kan leda till att barn mår illa.

Enligt svensk forskning tror man faktiskt att var tjugonde av alla barn och ungdomar i Sverige lider av depression. Kunskapen hos föräldrar och andra vuxna är fortfarande låg i den här frågan. Därför är det otroligt viktigt att kommun och landsting samverkar för att hjälpa barn och ungdomar som t.ex. hamnar i depression och att frågan uppmärksammas betydligt mer på nationell nivå. Jag har sett siffror som visar att det under 1990-talet har skett en trefaldig ökning av försäljningen av sömnmedel mot recept till kvinnor i åldersgruppen 15–24 år. För män i samma ålder har det skett en fördubbling. När det gäller antidepressiva medel är ökningen tiofaldig i denna åldersgrupp för båda könen. En förklaring är givetvis att det är nya och bättre mediciner, att de utvecklas. Det är mycket positivt. Men den negativa utvecklingen när det gäller folkhälso-problemen är mycket bekymmersam, och medvetenheten om de här problemen är fortfarande låg.

Jag läste i Läkartidningen, nr 16 år 2000, en debattartikel från Hud-dinge Sjukhus. Man menade att det i Sverige i stora delar av läkarkåren ännu finns en bristande förståelse för nödvändigheten av att den värde-fulla, kostsamma och potentiellt riskfyllda förskrivningen av läkemedel måste kunna utvärderas på ett reliabelt sätt. All behandling med läkeme-del måste alltid innebära att potentiella risker vägs mot den nytta som är möjlig.

I samma debattartikel redovisas en undersökning av oselekterade sui-cidförsök i åldrarna 15–29 år. 64 % angav att de led av något depressivt syndrom.

Fru talman! Vi är ju överens om medikaliseringen och om att intro-duktionen av nya läkemedel accelererar. Då måste biverkningarna på nå-got sätt kunna identifieras snabbare och med större säkerhet. Jag tror att det i framtiden kommer att bli mycket diskussioner om läkemedel. Inte minst den ekonomiska delen kommer att bli klart överskuggande i deba-ten på grund av landstingens ekonomiska åtaganden. Det kommer också att leda till att marknadsföringen av dem som vill sälja medicinerna ökar, och larmrapporterna kommer att fortsätta att dugga tätt. Förhoppningsvis kommer också den etiska diskussionen att intensifieras.

Fru talman! Jag undrar vad socialministern avser att göra för att öka medvetenheten om att vart tjugonde barn i Sverige tycks lida av depress-ion. Det är alltså minst ett barn i en barngrupp i skolan.

Det fanns en artikel i Svenska Dagbladet den 29 mars om livsstil. Där sade Anne-Liis von Knorring, professor i barn- och ungdomspsykiatri, att deprimerade barn utifrån sett inte verkar så dystra, gråtmilda eller lång-samma i tal och rörelser som deprimerade vuxna. Det går alltså längre tid innan depressionen upptäcks. Eftersom jag har arbetat i skolan så många år undrar jag hur många barn jag har missat. Hur många har jag inte sett? Det handlar då om barn som har lidit extra på grund av att jag har saknat medvetenhet. Där tror jag att vi har en viktig grupp. Ministern har ju också pekat på den nya utredningen för skolhälsovården, som jag ser framemot väldigt mycket.

Anf. 37 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Man kanske ska vara lite försiktig med att så snabbt ta till sig uppgifter om att 20 % av ungdomarna skulle lida av depression. Alltihop handlar naturligtvis om i vilken mån vi vill beskriva ett samhällsligt problem i medicinska termer eller såsom brister i skolans sätt att arbeta. Det kan handla om en bristande möjlighet för eleverna att finna fungerande sociala gemenskaper och om en frustration över tillvaron på olika sätt.

Jag vill erinra mig att när jag var ung var en naturlig reaktion mot brister i skolan eller på fritiden att vi försökte göra någonting åt dem genom skolföreningar eller genom eget politiskt eller socialt arbete. Jag tror att vi i större utsträckning måste uppmana unga människor likaväl som andra medborgare att faktiskt göra någonting åt sin sociala eller kulturella situation och inte acceptera att man så fort man känner frustration över sin tillvaro på det ena eller det andra sättet ska bli föremål för medicinsk behandling. Det utesluter dock inte att det faktiskt finns ett alldeles för stort antal ungdomar som också med mycket strikta krav på medicinska indikationer lider av depression och har problem. Det gäller att de får adekvat vård och att de får hjälp. Det är därför som vi måste se till att psykiatrin utvecklas och framför allt att den delen av psykiatrin som vänder sig till barn och ungdomar får de resurser som behövs.

Å ena sidan bör man vara en smula försiktig när det gäller att beskriva hur många ungdomar som faktiskt har depression i en allvarlig mening.

Å andra sidan bör man se till att barn- och ungdomspsykiatrin ger stöd till de barn och ungdomar som behöver hjälp.

Anf. 38 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Det är inte jag som har konstaterat att det handlar om 20 %. Jag lyfte fram olika artiklar om detta och om de bekymmer som finns. Jag ser detta som mycket allvarligt och vill att vi från nationellt håll ska ta tag i det väldigt snabbt. Jag tror på att öka medvetenheten. Jag vet att många ideella organisationer – idrottsrörelse, kyrkor, frikyrkor – gör otroliga insatser som hjälper ungdomar mycket och sparar väldigt mycket åt samhället.

Men jag ser också att vi 1998 köpte in mediciner för närmare 21 miljarder. Läkemedelsbranschen är på väg att bli Sveriges största exportbransch. Då måste vi ju öka medvetenheten. Ska vi följa med i den här utvecklingen? Ska vi låta medikaliseringen ta över eller ska vi stanna upp?

Jag läste också tidningen Accent från IOGT/NTO, nr 2 som kom i mars, och den ger faktiskt en skrämmande läsning om unga människor som fastnar i beroende. Det är väl det vi vill hjälpa ungdomar ifrån. Det behövs en större samordning av vård- och behandlingsprogram så att man kan diskutera och förbättra kvaliteten.

Sedan gjorde Gunnar Bergendal, Apoteket AB, en undersökning av förskrivningen av antidepressiva läkemedel. Undersökningen visar att förskrivningen av antidepressiva medel till kvinnor 15–19 år var 3,8 i genomsnittlig dygnsdos per tusen invånare 1997. År 1998 hade den ökat till 5,57 och år 1999 till 7,07. Det är en ganska skrämmande redovisning från Apoteksbolaget.

Prot.

1999/2000:105

9 maj

Svar på
interpellationer

En annan redovisning visar att den totala förskrivningen av antidepressiva medel ökat kraftigt under 90-talet, men att förskrivningen av benzodiacepiner minskat under denna period. Det finns ju olika redovisningar. Men problemet är allvarligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1999/2000:332 om överklagning av hjälpmedelsbeslut

Anf. 39 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat mig om regeringen avser att föreslå förtydliganden i berörd lagstiftning, så att hjälpmedelsbeslut ska kunna överklagas.

Den situation som Marietta de Pourbaix-Lundin beskriver i interpellationen har funnits alltsedan den personliga assistansen infördes som en rättighet enligt LSS. Det kan ibland vara svårt att klart avgränsa ansvarsfördelningen mellan olika huvudmän när det gäller vad som är arbets-hjälpmedel respektive personliga hjälpmedel, eftersom hjälpmedelsverksamheten omfattar så många olika områden.

1989 års handikapputredning prövade frågan om en rättighets- eller skyldighetslagstiftning på hjälpmedelsområdet. Utredningen pekade bl.a. på svårigheterna att avgränsa vilka hjälpmedel som skulle omfattas av en rättighetslagstiftning och att det skulle krävas en förteckning över alla de hjälpmedel som skulle ingå.

Erfarenheterna från tidigare användning av hjälpmedelsförteckningar visar att de riskerar att hämma förskrivningen av nya produkter. Handikapputredningen konstaterade att en rättighetslagstiftning skulle omfatta närmare en halv miljon människor. Eftersom ekonomin ännu inte möjliggör en volymökning av både de stora gruppernas önskemål om fler och bättre hjälpmedel och en satsning på mindre och eftersatta grupper, riskerar en rättighetslagstiftning med möjligheter att överklaga beslut också att konservera ojämnheter mellan olika gruppers tillgång till hjälpmedel. Med hänsyn till de beskrivna riskerna valde därför den dåvarande regeringen i stället att göra ett förtydligande i hälso- och sjukvårdslagen i samband med handikappreformen 1994.

I samband med förtydligandet i hälso- och sjukvårdslagen gjordes ett försök till definition av hjälpmedel för den dagliga livsföringen samt hjälpmedel för vård och behandling. Som exempel på hjälpmedel för den dagliga livsföringen nämns i propositionen (1992/93:159) *Om stöd och service till vissa funktionshindrade* bl.a. hjälpmedel för att kunna tillgodose grundläggande behov som att klä sig, äta eller sköta sin hygien samt kunna förflytta sig. Detta ska enligt propositionen gälla oavsett om den enskilde själv eller med hjälp av någon annan ska utföra uppgiften. Som hjälpmedel för vård och behandling nämns bl.a. medicinskekniska produkter samt hjälpmedel som kompenserar förlust av en kroppsdel eller kroppsfunction som t.ex. proteser och ortoser.

Bra hjälpmedel är för många en förutsättning för ett oberoende liv. Hjälpmedlen underlättar det dagliga livet och ökar tillgängligheten till omgivningen. Det är därför en skyldighet för samhället att tillhandahålla

dem som har behov väl fungerande och individuellt anpassade hjälpmedel, även om hjälpmedlen inte är en överklagningsbar rättighet.

Kostnader för hjälpmedel ingår inte i den statliga assistansersättning- en vare sig det gäller personliga hjälpmedel eller arbetshjälpmedel.

Kommunerna och landstingen har genom Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet försökt att enas om ett gemensamt synsätt på ansvaret för hjälpmedel till personer med personlig assistans utifrån de definitioner som gjordes i propositionen. Deras ståndpunkt presenterades i skriften *Hjälpmedelsansvarets fördelning mellan landsting och kommuner*. De anser att om den enskilde till följd av ett funktionshinder är i behov av en lyft i sin bostad som används av personalen eller en individuellt anpassad rullstol som körs av personal ska dessa betraktas som individuella hjälpmedel. Arbetsgivarens ansvar bör endast avse sådan utrustning som behövs för att förebygga ohälsa bland personalen.

Regeringen avser för närvarande inte att göra några nya förändringar i hälso- och sjukvårdslagen, utan förutsätter att landstingen och kommunerna följer den överenskommelse de gjort om ansvarsfördelningen. Regeringen har dock i propositionen (1999/2000:79) *Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken* aviserat att en särskild utredare bör se över hjälpmedelssituationen för studerande med funktionshinder. Jag kommer att följa utvecklingen på övriga områden inom hjälpmedelsverksamheten och om det finns skäl återkomma i frågan.

Anf. 40 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag får tacka socialministern för svaret, i alla fall på min andra fråga. Svar på min första fråga tycker jag inte att jag över huvud taget har fått. Men det kanske jag kommer att få under den debatt vi ska ha.

Jag har tagit upp de här frågorna eftersom jag besökte ett kooperativ som driver personlig assistans. Jag fick då höra om fler hårresande fall, där personer som haft personlig assistans via kommunen och sedan valt en alternativ arbetsgivare för den personliga assistansen har blivit fråntagna hjälpmedel som de redan hade. Man har kommit hem till en person och hämtat rullstolen i samma stund som den funktionshindrade valde en annan arbetsgivare än kommunen. Det är det ena exemplet.

Det andra exemplet är en flicka som bor i Boden. Hon skulle flytta till en egen lägenhet och ha personlig assistans via ett alternativ, dvs. inte via kommunen. Hon kan inte flytta dit, för man vägrar installera en lyft i lägenheten med hänvisning till att hon har en alternativ arbetsgivare och då ska denna alternativa arbetsgivare stå för hjälpmedlen enligt LSS och LASS.

Där hoppas jag att socialministern och jag är överens. Det är det enda svaret på min första fråga, att kostnaden för hjälpmedel inte ingår i den statliga assistansersättningen. Ändå försöker dessa kommuner och landsting tvinga alternativen att betala hjälpmedlen med de pengarna. Jag hoppas att socialministern klart tar avstånd från detta.

Min fråga till socialministern är egentligen om socialministern tycker att det är riktigt att i Sverige år 2000 komma hem till en funktionshindrad och hämta rullstolen eller att man gör så att en ung människa som vill flytta hemifrån till egen lägenhet inte kan göra det, därför att hon inte får

Prot.
1999/2000:105
9 maj

Svar på
interpellationer

en lyft installerad i lägenheten bara för att hon har valt en annan arbetsgivare än kommunen, vilket man har rätt till enligt LSS och LASS.

Om inte socialministern anser att det här är riktigt, och socialministern har trots allt det yttersta ansvaret, vad avser socialministern att göra åt det? Det var egentligen vad min första fråga handlade om. Jag formulerade den på det här sättet: "Avser regeringen vidta några åtgärder för att undvika att funktionshindrade på beskrivet sätt blir fråntagna sina hjälpmedel eller nekade behövliga hjälpmedel?"

På den frågan har socialministern verkligen undvikit att svara. Men jag hoppas att jag får ett besked nu om vad socialministern avser att göra för att det inte ska bli så här.

Jag har försökt hitta lagstiftning, men det finns inget lagligt stöd för att kommuner och landsting får göra på det här sättet. Ändå gör man det, inte bara på ett ställe i Sverige, utan det sker på flera ställen.

Det är där jag kommer till min andra fråga. Dessa människor är utlämnade. De kan inte göra någonting och de kan inte överklaga beslutet. Svaret på den andra frågan har socialministern utvecklat väl. Den behöver jag inte gå in på mer. Detta hade aldrig behövt uppkomma om inte vissa kommuner och vissa landsting hade satt funktionshindrade i situationen att bli fråntagna hjälpmedel eller nekade hjälpmedel.

Vad avser socialministern att göra mot de kommuner och landsting som beter sig på det sättet mot enskilda individer som blir helt utlämnade?

Anf. 41 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det skulle inte skada om vi försökte hålla oss till den problemställning som faktiskt är giltig. Det är inte så att någon beslutar om att inte ställa upp med hjälpmedel på grund av ett byte av arbetsgivare. Problemet är, som beskrevs en gång tiden i den borgerliga propositionen om assistansersättningen, att arbetsgivaren ska stå för de tekniska hjälpmedel som handlar om att underlätta för den anställda personalen, medan huvudmannen – kommunen eller landstinget – ska stå för de hjälpmedel som hjälper den funktionshindrade att leva ett värdigt liv. Det är fråga om en svår gränsdragning. Vad ska arbetsgivaren stå för, och vad ska betraktas som personliga hjälpmedel?

För att reda upp detta har Kommunförbundet och Landstingsförbundet gjort en överenskommelse med en rekommendation. Där föreslås att kommuner och landsting ska följa följande regel. Om den enskilde till följd av ett funktionshinder är i behov av en anpassad säng eller lyft i sin bostad bör detta kunna betraktas som ett hjälpmedel i den dagliga livsföringen även om de också används av personalen. En individuellt anpassad rullstol som körs av vårdare eller personal bör betraktas som ett individuellt hjälpmedel och inte som en arbetsteknisk utrustning. Alltså ska man ha det. Arbetsgivarens ansvar avser endast sådan arbetsteknisk utrustning som krävs för att förebygga och förhindra ohälsa och olycksfall bland personalen.

Problemet har handlat om vad som är arbetsgivarens ansvar och vad som ska betraktas som hjälpmedel för personlig livsföring. Det har inte ett dugg att göra med vem som sedan är arbetsgivare. Antingen står kommunen för arbetsgivarens ansvar eller någon annan arbetsgivare.

Nu har Kommunförbundet och Landstingsförbundet kommit överens om rekommendationen, som innebär att man drar en mycket skarp gräns när det gäller vad som är arbetstekniska redskap. Det betyder att de problem som har skildrats inte skulle behöva uppkomma. Man ska naturligtvis ha rätt att behålla hjälpmedlen oavsett vem som är arbetsgivare. Följer landstingen och kommunerna rekommendationen dyker problemet inte upp.

Prot.
1999/2000:105
9 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 42 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Uppenbarligen följer de kommuner och landsting jag pratar om inte denna rekommendation. För de personer som detta gäller – jag har själv träffat en av dem – har man inte kunnat säga att hjälpmedlet är till för personalen utan för den enskilde. Det är inte meningen att den funktionshindrade ska hasa sig fram på golvet. Man behöver faktiskt en rullstol för att ta sig fram, även om man inte kan köra den själv. Hur ska man ta sig från rullstolen till sängen eller toaletten? Då behöver man naturligtvis en lyft, även om man inte kan trycka på knappen själv. I de fall jag har tagit upp har det inte varit fråga om arbetshjälpmedel för personalen utan individuella hjälpmedel. Ändå betar sig de berörda kommunerna och landstingen på det sättet. Då blir den enskilde helt ställd eftersom det inte går att överklaga.

Detta är nästa fråga: Hur gör den enskilde? Vilket råd ger socialministern till de berörda, som t.ex. har blivit fräntagen rullstolen? En ung flicka kan inte flytta hemifrån eftersom man vägrar att installera en lyft i den lägenhet hon ska flytta in i den 1 juli i år. Vilket råd ger socialministern? Det hjälper inte med någon tjugig överenskommelse mellan Landstingsförbundet och Kommunförbundet om berörda kommuner och landsting totalt struntar i detta. Socialministern har ändå yttersta ansvaret. Är det något glapp i vår lagstiftning? Jag tror inte att någon i kammaren har avsett att det ska bli så, ändå blir det så. Kommuner och landsting kör ett Svarte Petter-spel med de enskilda. Så kan det inte få fortsätta.

När jag fick höra talas om detta blev jag oerhört upprörd. Jag trodde inte att det var sant att det kunde hända i Sverige år 2000 – ändå gör det det.

Socialministern måste tala om vad socialministern avser att göra för att det inte ska fortsätta så. Berörda kommuner och landsting är s-kommuner och s-landsting. Det är socialministerns eget folk som sitter i majoritet där. Jag är snäll och nämner inte direkt vilka det är fråga om. Jag skulle kunna peka ut dem, men jag gör det inte. Socialministern har ett stort ansvar att göra någonting, så att det inte fortsätter så. Ett alternativ hade varit att kunna överklaga för att få sin rätt. Jag förstår att det är mer komplicerat. Något måste göras. Jag väntar på att socialministern ger mig ett lite bättre svar än att hänvisa mig till en överenskommelse mellan Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Det hjälper inte de enskilda ett förbaskat dugg.

Anf. 43 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Frågeställningen är grundad på något slags politisk föreställning om att socialdemokrater är onda politiker och borgerliga goda politiker.

Jag skulle vilja överraska med följande besked. Det var den borgerliga regeringen som bestämde sig för att inte göra frågan överklagningsbar. Man hänvisade till Handikapputredningen och tidigare diskussioner och sade att det inte är rimligt att just hjälpmedelsersättningen blir överklagningsbar. Det går inte att hantera, och det blir ett svårt system. Alltså bestämde man sig för att göra detta till en skyldighet för kommunerna och landstingen.

Problemställningen beskrevs redan då som att man måste skilja på vad som är redskap som är till för personalen i vården och de hjälpmedel som är till för den enskilde.

På socialdemokratiskt initiativ i Landstingsförbundet och Kommunförbundet har man gjort en överenskommelse om hur man ska hantera detta med hjälp av en rekommendation till kommunerna. Det är socialdemokraternas ansvar. Nu gäller det att se till att kommunerna lever efter denna rekommendation. Jag skulle kunna räkna upp många exempel på hur borgerliga kommuner missköter sig. Ansvaret nu är att se till att få ett regelverk som är begripligt och går att följa. Kommunerna ska nu veta vad som gäller. Den överenskommelse som är tecknad mellan Kommunförbundet och Landstingsförbundet och som nu går ut som en rekommendation till kommunerna kommer att klara upp problemen. Vi kan väl se till att inte skapa misstämning mellan de olika politiska partierna. Nu vet vi vad som gäller, och nu ska vi se till att få ut kunskapen.

Anf. 44 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Min misstänksamhet kommer av att man på olika sätt har försökt att försvåra för alternativ inom ramen för den personliga assistansen. Det har socialdemokraterna gjort. Då blir jag misstänksam om att detta är ytterligare ett sätt att svälta ut dem. Vem vill välja en alternativ arbetsgivare än kommunen om man vet att man inte får hjälpmedel – därav min misstänksamhet? När jag såg vilka kommuner och landsting som var berörda kom, socialministern, min misstänksamhet.

Om Socialdemokraterna har velat ändra och göra frågan om hjälpmedel överklagningsbar har socialdemokraterna haft sex år på sig att lägga fram ett sådant lagförslag. Vi har sedan 1995 föreslagit i våra motioner en hjälpmedelsgaranti som skulle garantera hjälpmedel. Det är ett steg på vägen.

Nu tycker jag, precis som socialministern, att vi ska göra allt för att se till att kommuner och landsting följer detta. Det är fråga om de lagar vi har stiftat i riksdagen räcker för den enskilde så att inte rullstolen hämtas eller en lyft i lägenheten vägras. Är socialministern helt övertygad om att överenskommelsen räcker mellan Kommunförbundet och Landstingsförbundet? Jag är, tyvärr, inte övertygad om det. De fallen jag tar upp har hänt just nu. De pågår just nu. Jag har inte tagit upp några gamla fall.

Socialministern har sagt att han ska noga följa hjälpmedelssituationen i övrigt framöver och noga överväga för att se om det behöver göras något ytterligare i riksdagen så att enskilda inte kommer i kläm. Vi är alla företrädare för de enskilda. Jag antar att även socialministern har blivit upprörd när han läser om sådana saker – ett Svarte Petter-spel med enskilda medborgare för att komma ifrån kostnader. Det är medborgare som vi ändå alla tycker ska ha rätt till all hjälp de kan få.

Anf. 45 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag tycker inte att det är så svårt att förstå upprördheten över en sådan situation som Marietta de Pourbaix-Lundin beskriver. Om man blir fråntagen ett hjälpmedel som man har vant sig att leva med är det naturligtvis orimligt. Men min uppgift är inte att diskutera enskilda fall utan att diskutera principerna.

Den problemställning som jag däremot kan ha respekt för är just gränsdragningen mellan vad som är ett arbetsgivaransvar och vad som är hjälpmedelsstöd. Det glädjande är att Kommunförbundet och Landstingsförbundet nu snävar in detta till att handla om sådana hjälpmedel som strikt kan motiveras av arbetsmiljöskäl för att skydda personalen. Det betyder att väldigt mycket av det som vi har diskuterat kommer att definieras såsom hjälpmedel för den enskildes livsföring.

Om man nu följer det här ska dessa problem inte uppstå. Det är då viktigt att markera att detta gäller oavsett vem som är arbetsgivare. Oavsett om man använder kommunala eller privata arbetsgivare ska de ställa upp med hjälpmedel. Om vi följer den här rekommendationen bör vi, enligt min bedömning, kunna lösa de här problemen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.

1999/2000:105

9 maj

Svar på

interpellationer

11 § Svar på interpellation 1999/2000:347 om narkotika

Anf. 46 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Maud Ekendahl har frågat om jag avser att med min danske kollega ta upp frågan om förskrivning av heroin till heroinmissbrukare i Danmark. Anledningen till frågan är de uttalanden som gjorts om att denna fråga ska behandlas av det danska folketinget, vilket påstås gett upphov till särskild oro i främst Skåne.

Denna fråga vann ej gehör i en första instans i det aktuella danska utskottet. Det förefaller osannolikt att frågan ens kommer att behandlas i danska folketinget. Min danske kollega är inte positiv till frågan. Vidare har FN uttalat sig mycket kritiskt mot de heroinförskrivningsförsök som i dag pågår, där man menar att de aktuella länderna bryter mot lydelsen i FN:s konventioner om narkotika.

De länder som bedriver försöksverksamhet med förskrivning av heroin gör detta som ett led i en forskningsverksamhet. Det finns ingen möjlighet att sådan verksamhet kan "exporteras" till Sverige. Vidare framgår av artikel 152 i Amsterdampfördraget, som talar om åtgärder på narkotikaområdet, att gemenskapens insatser endast ska komplettera medlemsstaternas och fullt ut respektera medlemsstaternas eget ansvar för organiserandet av insatser mot narkotikamissbruk.

Anf. 47 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka socialministern för svaret på min interpellation. Det var ett mycket glädjande besked att få ta emot här i kammaren. Det är inte så ofta som vi i oppositionen får ta del av bra svar.

Anledningen till min interpellation är att jag deltog i en större narkotikadebatt i Köpenhamn den 27 september förra året. Den arrangerades av Norden mot narkotika, där bl.a. Danmarks hälsominister Carsten Koch deltog. Under debatten framkom det klart och tydligt hur positivt hälsoministern var till ett eventuellt kommande heroinprojekt i Danmark.

I höstas var halva justitiekommittén på en studieresa till Schweiz, och vi var i staden Bern och studerade heroinprojekt på närmare håll. Jag kan informera socialministern om att vi samtliga från respektive partier tog helt avstånd från de projekt som pågår i Schweiz.

Såvitt jag förstår av svaret här i dag har inte socialministern några som helst tankar på att över huvud taget lägga fram förslag om heroinprojekt i Sverige.

Vidare erhöll jag information om en skrivelse som under april månad gick ut från SMD-gruppen, Regional samverkan mot droger. Skrivelsen var undertecknad av representanter från Kristianstads kommun, Bromölla kommun och Östra Göinge kommun samt Föräldraföreningen mot narkotika i Kristianstad. Det var den här gruppen som skickade skrivelsen till socialministern, eftersom de var väldigt oroliga för hur den här debatten skulle komma till stånd i folketinget. Flera av dem var med på den debatt som jag satt med vid i höstas och där hälsoministern var så positiv.

Det är inte att undra på att de som bor i Skåne känner så, med tanke på att Danmark har vissa liberaliseringstankar. Det blir som ett gissel för många föräldrar som bor i Skåne och som är oroliga för sina barn genom närheten över Sundet.

Jag hoppas nu att SMD-gruppen har fått samma positiva svar som jag har fått här i dag.

Nu undrar jag om socialministern och hans motsvarigheter i de nordiska länderna har diskuterat någon gemensam policy vad gäller narkotikafrågor. Jag tänker närmast på om ni har något forum där nordiskt samarbete i de här frågorna kommer fram.

Anf. 48 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det överraskar mig en smula att min förre danske kollega Carsten Koch skulle vara positiv. Jag hade möjlighet att diskutera både alkoholfrågan och narkotikafrågan med honom, och jag fick då ett intryck av att han i likhet med mig företräder en mycket restriktiv hållning. Men jag blir naturligtvis lite osäker när jag hör denna skildring.

Dock är Carsten Koch inte längre socialminister. Den som jag har haft kontakt med är den nye danske socialministern, som inte har några ambitioner över huvud taget att föreslå något heroinförskrivningsförsök.

Jag tror att det är rätt viktigt att markera detta, därför att i den allmänna narkotikapolitiska debatten påstås det med jämna mellanrum att vi genom EU-samarbetet skulle vara tvingade att ta till oss de liberaliseringstankar som finns ute i Europa när det gäller narkotika. Det finns inget stöd för sådana farhågor. Vi är inte tvingade att på narkotikaområdet följa några andras intentioner, utan vi ska fullfölja den narkotikapolitik som vi har stakat ut här i Sverige. Jag menar att vi har alla skäl att fortsätta en mycket restriktiv hållning och att inte tillåta denna typ av försök.

Vi vet att vi fortfarande har problem på narkotikaområdet, och på några områden kan vi också säga att de växer. Men jag tror inte att det

skulle hjälpa oss om vi började acceptera förekomst av narkotika och började resonera om olika former av förskrivning av narkotika såsom ett led i bekämpningen. Det är viktigt att säga att vi ska fullfölja den restriktiva politik som vi har fört hittills.

Jag tycker att det är glädjande att kunna säga att den danska regeringen, i likhet med övriga nordiska regeringar, har samma hållning.

De internationella kontakter vi har går numera i huvudsak via hälso-ministerrådet i EU. I de diskussioner som har förts om att upprätta ett folkhälsoinstitutsprogram, där också kampen mot droger – narkotika likaväl som alkohol och tobak – ska vara en väsentlig del, har jag fått ett intryck av att samtliga regeringar i Europa företräder en mycket restriktiv hållning och att vi har lätt att vinna förståelse i övriga regeringar, åtminstone när det gäller narkotikabekämpningen. Vi har, som bekant, möjligtvis en annan uppfattning i alkoholfrågorna, där man tycker att vi är alltför restriktiva. Men på narkotikaområdet är jag optimistisk och tror att vi ska kunna ha samma hållning mellan de europeiska länderna. Ministerrådet är för sin del mycket restriktivt. Även om det i det europeiska parlamentet skulle finnas några mindre grupper som har en annan hållning, tror jag inte att EU kommer att tvinga oss till någon annan politik än den vi har fört hittills.

Anf. 49 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Jag får be om ursäkt för att jag nämnde den förre hälsovårdsministern Carsten Koch, men det var han som var så drivande i den här debatten och som med Framstegspartiet, om jag säger det på svenska, ville lägga frågan i socialutskottet redan under höstkanten. Jag kontrollerade det och fann att frågan låg för behandling där. I och med att den här skrivelsen kom tänkte jag inte på att det är en ny socialminister. Det är ju väl att den nya hälsovårdsministern har den här inställningen.

Jag är väldigt tacksam för att socialministern håller den här linjen gentemot de andra nordiska länderna, för det är viktigt att vi håller ihop. Vad danskarna sade i den här debatten var nämligen att man måste förstå att Danmark har ett annat geografiskt läge och kanske därför har de här tankegångarna. Då kan vi sätta streck för debatten om heroinprojekt.

Men när jag nu ändå har tillfälle att träffa socialministern i kammaren vill jag ta upp en annan projektförslag som vi har i Sverige. Det gäller metadonprojekten som vi har några stycken i Sverige. Jag undrar: Ska dessa projekt få fortsätta i Sverige? Finns det tankar på att utöka dem, eller finns det kanske tankar på att t.o.m. börja avveckla några av metadonprojekten? Man kan ju ha många synpunkter på om man ska ge metadon eller inte. Om man säger att Sverige ska vara väldigt restriktivt – här har vi ju fria sprutor osv. – tycker jag att man varken ska ge läkemedel eller verktygen sprutor och kanyler. Först säger man att man är restriktiv från Sveriges sida, och sedan tycker att man kan ha olika typer av sådana här projekt. Det skulle vara mycket intressant att höra vad socialministern har att säga om metadonbehandling.

Anf. 50 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag är inte beredd att ge ett besked till Maud Ekendahl när det gäller metadonprogrammen. De är föremål för en utvärdering,

Prot.
1999/2000:105
9 maj

*Svar på
interpellationer*

och vi ska redovisa ett ställningstagande till i vad mån de ska fortsätta och i så fall i vilken form.

Jag har inte hört någon som kräver någon större utbyggnad av projektet. Snarare handlar det väl om att möjligen fortsätta på nuvarande nivå alternativt att avveckla någon del av projektet.

Jag är alltså inte beredd att ge något besked på den punkten ännu, men det kommer ganska snart ett besked om vad som ska hända med metadonprogrammen.

Anf. 51 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Jag vill bara avsluta debatten och tacka för de svar jag har fått. Jag får avvakta vad man säger om metadonet och be att få återkomma.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.23 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

12 § Svar på interpellation 1999/2000:355 om dextropropoxifen

Anf. 52 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Yvonne Oscarsson har frågat mig dels om regeringen avser att i kontakter med Socialstyrelsen ta upp frågan om vilka åtgärder som ska vidtas för att sprida kunskap om farorna med läkemedel som innehåller dextropropoxifen, DXP, dels om regeringen avser att i kontakt med Läkemedelsverket verka för att läkemedel som innehåller DXP ska beläggas med strängare restriktioner.

Läkemedelsverket granskar och värderar fortlöpande rapporter om biverkningar av läkemedel och även fall av överdosering. DXP är ett komplicerat läkemedel som för olika individer kan ge varierande mängder av aktiv substans i blodet och som har en relativt smal säkerhetsmarginal. Redan en liten ökning i dos eller samtidigt intag av andra läkemedel eller alkohol kan ge upphov till allvarliga och snabbt insättande biverkningar. På grund av detta har Läkemedelsverket informerat förskrivande läkare om att förskrivning av läkemedel som innehåller DXP måste ske med största försiktighet och att skälet för förskrivningen måste prövas noga och individuellt.

Läkemedelsverket, Socialstyrelsen och Rättsmedicinalverket anordnade våren 1999 ett informationsmöte angående det stora antalet observerade dödsfall i samband med intag av DXP med inbjudna representan-

ter för sjukvård och skolhälsovård, experter inom missbruks- och suicidproblematik, berörda myndigheter samt Apoteket AB. Läkemedelsverket och Socialstyrelsen har enats om att skyndsamt lägga fram ett åtgärdsprogram, och arbete pågår med detta. Målsättningen är, enligt Läkemedelsverket, att få en mer korrekt och minskad användning av DXP.

Mot denna bakgrund avser jag inte att ytterligare diskutera frågan med Socialstyrelsen eller Läkemedelsverket.

Prot.
1999/2000:105
9 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 53 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Jag tackar socialministern för svaret. Jag har full förståelse för om en minister inte i detalj kan sätta sig in i olika frågor, och det här är väl ett specialområde som inte är alltför lätt om man inte ägnar mycket tid åt det.

Enligt svaret har ministern inte för avsikt att diskutera den här frågan, vare sig med Socialstyrelsen eller med Läkemedelsverket. Då måste jag fråga: Varför?

Jag tillhör dem som har lärt mig sedan jag var liten att när man inte förstår så ska man fråga tills man får svar så att man förstår. Och därför måste jag åter fråga: Varför?

Redan 1971 konstaterade man att DXP kunde vara dödligt även i mindre doser. Redan 1964 inträffade det första dödsfallet. Det var en ung tonårsflicka som dog av något av dessa preparat.

I dag finns det åtta preparat som innehåller DXP. Dessa preparat får man mot lätt eller måttlig smärta. Detta är alltså inget preparat som man får vid mycket stark smärta som man har svårt att stå ut med.

Dessa mediciner är populära. Det beror inte på att dessa mediciner har bättre smärtstillande effekt än andra läkemedel. Däremot är de mycket farligare än alla andra. De har mycket hög giftighet. Även den dos som man får föreskriven av sin läkare behöver inte överdoseras speciellt mycket för att det ska få katastrofala följder. Andningssystemet kan slås ut, och man kan dö. Och om man blandar dessa mediciner med alkohol eller andra mediciner behövs det en ännu mindre överdosering för att det ska vara dödligt. Detta nämner också socialministern i svaret.

Det finns redan i dag mediciner på marknaden som har lika bra smärtstillande effekt men som inte är lika giftiga och framför allt inte lika beroendeframkallande. Då måste jag återgå till min fråga. Varför vill inte regeringen ta upp kontakter med Socialstyrelsen eller Läkemedelsverket om dessa mediciner?

I detta sammanhang vill jag påpeka att alla de människor som äter dessa mediciner inte behöver känna någon skuld för att de gör det, eftersom de ofta äter mediciner som läkare förskriver och som läkare tycker och tror fungerar bra. De flesta patienter vet ju inte från början att det finns alternativa mediciner, utan de tar emot den hjälp som de får av läkarna och tror naturligtvis att det är den bästa hjälp som finns att få.

Vad betyder det då att dessa medel är beroendeframkallande? Jo, de är fysiskt beroendeframkallande, vilket betyder att kroppen reagerar om den inte får dessa mediciner. Det kan handla om att man skakar, darrar, svettas, blir illamående, får huvudvärk och att man t.o.m. kan få kramper. Kroppen blir abstinent om den inte fylls på med detta medel.

Sedan finns det ju olika kriterier för hur man bedömer om en människa är beroende, bl.a. att man känner ett starkt sug efter detta. Man mår

alltså dåligt om man inte tar denna medicin. Andra kriterier är kontrollförlust över mängd och tid. Man blir abstinent. Man får ökad tolerans. Man behöver alltså efter en tids användande ta fler tabletter för att uppnå samma effekt. Och man fortsätter att använda dessa mediciner trots att man kanske egentligen inte mår bra av dem, och livet blir mer och mer fokuserat på dessa mediciner och på användandet. Det tillsammans med den höga giftigheten gör ju att dessa mediciner är så oerhört farliga.

Min fråga är alltså: Varför vill socialministern inte ta upp kontakter med Socialstyrelsen och Läkemedelsverket?

Anf. 54 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag skulle kunna svara: Varför kan inte Yvonne Oscarsson läsa? Följande står i mitt svar. "Mot denna bakgrund avser jag inte att ytterligare diskutera frågan med Socialstyrelsen eller Läkemedelsverket."

Svaret är mycket enkelt. Socialstyrelsen och Läkemedelsverket är just nu fullt upptagna med att arbeta fram ett åtgärdsprogram som syftar till att minska användningen av läkemedel med DXP och få en mer korrekt användning. Det är precis det som vi har myndigheter till. Det är ju inte Sveriges riksdag som ska bestämma om förskrivningen av läkemedel i varje enskilt fall. Men vi måste ha bra myndigheter som har kontroll över förskrivningen och som har kontroll över läkemedelsanvändningen.

De krav som vi ställer på Läkemedelsverket och Socialstyrelsen i detta fall försöker de leva upp till, nämligen att utarbeta ett program i fråga om detta. Och då finns det inte skäl att ytterligare ta kontakt. Vi har försäkrat oss om att detta arbete pågår, och vi räknar med att det kommer att ske skyndsamt. Det är förklaringen.

Anf. 55 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Jo, jag är läskunnig. Det tror jag att ministern förstår att jag är.

Det är väldigt bra om man håller på att titta på detta. Men det som gör mig lite bekymrad är att ministern den 19 maj i fjol svarade på en liknande fråga från Lena Olsson från mitt parti. Det skedde inte i en interpellationsdebatt, utan det var en skriftlig fråga. Såvitt jag förstår fick hon ungefär samma svar. Därför blir jag lite orolig. När kommer detta att ske? Under den tid som detta pågår dör det ju människor på grund av att de använder dessa tabletter.

Jag är orolig över att det inte är så att säga riktigt rumsrent att tala om de saker som jag tar upp, eftersom dessa tabletter inte har bättre smärtlindrande effekt. Men socialministern får väl se till att jag inte behöver vara så orolig. Däremot blir man lite full av dem. Man blir alltså lite berusad. Man känner sig lite *cool*. Man blir lite bedövd i huvudet. Man får alltså inte mindre ont än om man skulle äta andra tabletter. Och har man då problem med att man inte är lugn utan har känslomässiga psykiska problem, då borde man ju få någon annan sorts hjälp än smärtstillande mediciner. Och då kommer min oro. Är det för att dessa mediciner är så berusande och eftertraktade och att så oerhört många människor använder dem som gör att det inte är riktigt rumsrent och önskvärt att tala om det här?

Jag är lite rädd för att om vi pratar mycket om det här utan att göra någonting så kan det utvecklas till en medicinsk skandal. Vi minns väl, även om jag själv inte minns speciellt mycket, det här med neurosedyn på 60-talet. Jag var så ung då, men jag har ju läst. Jag känner också människor som blev skadade av de medicinerna. Det jag kommer ihåg är ju den debatt som var om barbituraterna, som man förbjöd till slut.

Det finns två forskare, Ulf och Birgitta Jonasson, som under sex år har forskat på det här med dextropropoxifen. Birgittas doktorsavhandling ska försvaras nästa vecka vid Rättsmedicinska institutionen i Uppsala. Ulf Jonasson ska presentera sin vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg i höst. De har skrivit en bok och jag tror att socialministern känner till den.

Det här är en populärvetenskaplig presentation, vilket jag tycker är väldigt bra. När jag har försökt läsa olika doktorsavhandlingar är det bara att erkänna att det är väldigt svårt. Det mesta är ju också på engelska. Så även om man är läskunnig, herr minister, är det inte alltid så lätt att förstå innebörden, framför allt inte om det är skrivet på ett annat språk.

Att diskutera är i alla fall bra, och det står att detta pågår. Att hålla ögonen öppna är också bra. Vi ska hålla ögonen öppna för den här problematiken. Men att människor blir förgiftade och dör under tiden som vi pratar och tittar är inte så bra, tycker jag.

Jag och Sven-Erik Sjöstrand skrev under allmänna motionstiden en motion om att vi tyckte att man skulle titta på det här om dextropropoxifen inte skulle kunna klassas som narkotika. Då kommer min nästa fråga. Bensodiazepiner, t.ex. valium, sobril och sådant, är narkotikaklassade med mycket mindre giftighet. Det är svårt att dö av att man tar för många. Varför kan man då inte tänka sig att narkotikaklassa de här medicinerna, som har så mycket högre dödlighet än bensodiazepiner?

Anf. 56 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Vår uppgift i kammaren är rimligtvis inte att diskutera i stället för att låta myndigheterna göra vad de ska göra. Vad vi kan förvänta oss är att de myndigheter som är ansvariga för de här frågorna agerar i enlighet med de förordningar som gäller. Jag är ganska tillfreds med att arbete nu pågår i samverkan mellan Läkemedelsverket och Socialstyrelsen om ett åtgärdsprogram som leder till att man ska minska användningen av DXP. Jag är övertygad om att det här innebär att man från både Läkemedelsverket och Socialstyrelsen tar den problematik som ligger bakom på allvar, och de känner säkerligen inte någon sorts rädsla för att diskutera problemställningen. Jag är övertygad om att det här arbetet kommer att leda till att vi får en minskning och att vi får en tydlighet när det gäller förskrivning av läkemedel.

En annan fråga är vilka läkemedel som ska narkotikaklassas. Det är möjligt att vi har skäl att ytterligare vidga när det gäller vilka läkemedel som ska klassas som narkotika. I vad mån DXP är ett sådant läkemedel kan jag inte svara på.

Anf. 57 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Jag vill inte att ministern ska tro att jag på något vis är otacksam för den här debatten. Jag vet precis, tror jag i alla fall, att vår uppgift i riksdagen inte är att gå in i detalj. Men det är ändå ett tillfälle att

få fram vad man tycker och tänker, och vi har möjlighet att säga vad vi tycker och tänker. Det tycker jag att vi ska använda oss av, vi som är förtroendevalda. Men jag är väldigt glad åt den här debatten, det måste jag säga.

I Norge och Danmark har man ju narkotikaklassat de här medicinerna för rätt länge sedan. I Norge gjorde man det 1982 och i Danmark 1988. Då blir det så att man föreskriver på ett helt annat sätt. Man använder särskilda blanketter, och man har andra möjligheter att följa upp.

Jag ska försöka att klämma in en sista fråga. Det handlar om något som jag tycker att man kan jämföra lite med, nämligen det narkotiska preparatet GHB, som ministern säkert har diskuterat många gånger både i den här kammaren och på andra ställen. Jag tycker att det är bra att man kom fram till att det skulle narkotikaklassas. Vad jag känner till är det mellan åtta och nio dödsfall i Sverige av GHB. När det gäller dextropropoxifen är det kanske 5 000 människor som har dött sedan 1971. Med det vill jag bara något belysa giftigheten och allvaret i det här.

Det här är mediciner som har sådan där röd triangel när man går till doktorn. Då blir man ofta informerad av sin läkare om att med den här ska du inte köra bil. Men man får nästan aldrig, vill jag påstå, information om att de är mycket starkt giftiga, om att man inte ska överdosera, om att man inte ska blanda med andra mediciner och om att de är beroendeframkallande. Det är som jag sade förut så att vi har en väldigt hög tilltro till läkare, och det ska vi ha. Men ibland kanske det blir lite fel.

Jag vill tacka socialministern en gång till. Jag ska passa på att lämna över doktorsavhandlingen. Den är på engelska, och den är svår. Men jag utgår från att ministern är läskunnig. Det här blir bra kvällsläsning!

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 1999/2000:359 om delegering av nationella uppgifter till regionen Västra Götaland

Anf. 58 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Ulla-Britt Hagström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att från nationell nivå stimulera inrättandet av en äldreombudsman med främjande uppgifter samt myndighetsutövning för de äldres rättssäkerhet i Västra Götaland.

Av interpellationen framgår att Ulla-Britt Hagström anser att Socialdepartementet bör se över vilka nationella uppgifter som under en försöksperiod skulle kunna delegeras för att på bästa sätt ge äldre närhet till främjande åtgärder och myndighetsutövning för den äldres rättssäkerhet.

Ulla-Britt Hagström och jag är helt överens om att frågor som rör myndighetsutövning och äldres rättssäkerhet är mycket viktiga. Med undantag av det statliga ansvaret för lagstiftning och rättsväsende ligger dock ansvaret för myndighetsutövning riktad gentemot äldre i första hand på lokal nivå, t.ex. kommunernas äldreomsorg och försäkringskassorna.

Under senare år har regering och riksdag genom olika åtgärder arbetat för att stärka äldres ställning inom äldreomsorg och äldreomsorg. I propositionerna *Nationell handlingsplan för äldrepolitiken*, *Patientens ställning*

och *Stärkt patientinflytande* finns flera förslag vilkas syfte är att förbättra rättssäkerheten.

Som exempel kan nämnas att inom ramen för arbetet med att genomföra den nationella handlingsplanen för äldrepolitiken utgår ett stimulansbidrag om sammanlagt 210 miljoner kronor under åren 1999–2001 till landets samtliga kommuner för fortbildning av arbetsledare och biståndshandläggare inom äldreomsorgen.

Andra exempel är den nya lagen om patientnämnder som trädde i kraft den 1 januari 1999, förstärkt tillsyn inom vård och omsorg av äldre samt de nya bestämmelserna i socialtjänstlagen om att anmäla missförhållanden inom äldreomsorgen.

Rapporter från länsstyrelserna och Socialstyrelsen visar att många kommuner påbörjat utvecklingen av ett systematiskt kvalitetssäkringsarbete inom äldreomsorgen. Att utveckla rutiner för att stärka den enskildes rättssäkerhet samt förbättrad informationsöverföring mellan olika personalgrupper är två områden som varit föremål för ett mer systematiskt kvalitetsarbete.

När det gäller de mer allmänna uppgifter för Äldreombudsmannen som beskrivs i interpellationen, t.ex. kvalitetsutveckling och kontaktlänk till vård- och omsorgsutbildningar, är det frågor som redan i dag ingår i kommunernas och landstingens ansvarsområden.

Mitt svar är mot bakgrund av det redovisade att jag för närvarande inte avser att vidta några åtgärder från nationell nivå för att stimulera inrättandet av en äldreombudsman med främjande uppgifter samt myndighetsutövning för de äldres rättssäkerhet i Västra Götaland.

Däremot kommer jag noga att följa situationen när det gäller äldres rättssäkerhet och myndighetsutövning gentemot äldre samt utvecklingen av äldreomsorgen och om så behövs återkomma till riksdagen.

Anf. 59 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill tacka socialministern för svaret. Min interpellation är ställd utifrån möjligheten att tillgodose kvalitet och närhet för äldre personer. Kommunernas ambition att tillsätta äldreombudsmän är i sig god. Men det finns ingen möjlighet för kommunerna att bygga upp en talesman för äldre med ett helhetsperspektiv på det sätt som vi skulle kunna göra med en äldreombudsman i Västra Götaland. Kristdemokraterna har egentligen länge verkat för en äldreombudsman som en myndighet på nationell nivå.

Regionen Västra Götaland med dess 1,5 miljoner invånare skulle vara ett lämpligt område att pröva en äldreombudsman i. En sådan skulle kunna bevaka utvecklingen vad gäller kvalitet och forskning och särskilt ta sig an den geriatrika delen, men också vara de äldres talesman t.ex. vad gäller service och kommunikationer samt vissa juridiska frågor. En äldreombudsman skulle alltså ha en bredare uppgift än den som patientnämnderna har i dag.

För oss kristdemokrater är subsidiaritetsprincipen vägledande vad gäller det regionala arbetet. De äldres rättssäkerhet är en viktig uppgift i detta sammanhang. Egentligen är nog socialministern och jag själv överens så långt.

Fru talman! Regionen Västra Götaland avser att ordna samverkanskonferenser mellan landsting och kommuner för att diskutera igenom

Prot.

1999/2000:105

9 maj

*Svar på
interpellationer*

utvecklingen. De nya patientnämnderna har kommit i gång på ett bra sätt men deras uppgift är mer att ta hand om brister i kvaliteten gentemot den enskilde än att arbeta förebyggande i ett större sammanhang och stå upp som de äldres talesman. Jag föreställer mig också att det inte i första hand är de äldre som står i kö till patientnämnderna för att anmäla något eller klaga på något. De äldre finner sig ofta i saker och ting på ett annat sätt.

Kanske hade jag inte väntat mig ett direkt ja från socialministern som svar på min interpellation men jag är glad över att socialministern nog kommer att följa situationen vad gäller de äldres rättssäkerhet, myndighetsutövningen gentemot äldre och utvecklingen av äldreomsorgen.

Min fråga till socialministern nu är om det i framtiden kan tänkas ytterligare delegering utöver vad kommuner och landsting har ansvaret för i dag.

Ett stort problem som vi i Västra Götaland har känt av är att vi inte själva haft möjlighet att utveckla FINSAM-projekten. Där har staten satt käppar i hjulet. Rykten har t.o.m. uppstått om att socialministern och andra statsråd motverkar Västra Götaland på grund av dess borgerliga styrning. Med tanke på den garanti som socialministern vill ge våra äldre – nästan som en kristdemokratisk värdighetsgaranti, skulle jag vilja säga – kan inte detta med vem som har ledningen vara avgörande, utan varje medborgare i sig måste fokuseras. Därför vill jag konkret veta hur socialministern kommer att följa de äldres möjligheter i Västra Götaland.

Anf. 60 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Om jag kunde göra något för att hjälpa befolkningen i Västra Götaland att få en fungerande region och att få en fungerande politisk församling skulle jag göra det. Vi har inga som helst skäl att motverka Västra Götaland. Problemet tycks vara att den majoritet som nu styr motverkar sig själv och inte kommer till några beslut.

En helt annan diskussion har gällt ekonomin i Västra Götaland och i regionen där vi har fått propåer om att använda försäkringspengar i enlighet med FINSAM-idén – helt enkelt för att klara regionens budgetunderskott men det kan vi inte använda försäkringspengar till. De FINSAM- eller SOCSAM-projekt som nu pågår är faktiskt till för något annat än för att klara budgetproblemen i en region.

Därför går jag så över till frågan om en äldreombudsman. I ett antal motioner i riksdagen – motionerna är väl redan behandlade av socialutskottet men om de ännu behandlats av kammaren vet jag inte – har frågan om äldreombudsman, äldreminister, kommunal äldreombudsman o.d. tagits upp. Socialutskottet avvisar förslagen. Majoriteten utgår från att man kan hantera de äldres rättssäkerhet genom de system vi har. Framför allt betonas det att kommunerna har möjligheter att skapa äldreombudsmän.

Frågan om man ska ha en äldreombudsman på regional eller på nationell nivå med en sorts myndighetsutövning är en mycket större fråga som bör diskuteras tillsammans med exempelvis pensionärsorganisationerna. Problemställningen är ju att vi i dag räknar med att de äldre företärs av mycket aktiva pensionärsorganisationer. Dessa företräder de äldre och driver de äldres intressen lokalt, regionalt och nationellt. Det är

rätt viktigt att vi inte ersätter den typen av opinionsbildning och intresseföreträdare med en ny ombudsmannainstitution.

Jag tycker att man bör pröva sig fram med äldreombudsmän i kommunerna. Såvitt jag förstår har exempelvis försöket i Stockholm varit mycket lyckat. Äldreombudsmannen möter stor respekt hos invånarna där.

Jag menar alltså att det är kommunerna och regionerna som har ansvaret för de äldres trygghet. Det är också kommunerna som har möjlighet att tillsätta en äldreombudsman.

Anf. 61 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill tacka för svaret. Jag var lite beredd på att bollen skulle kastas tillbaka till mig och är mycket glad över att ministern säger att han inget hellre vill än hjälpa Västra Götaland. Det tar jag till mig. Men det budgetunderskott som diskuteras har säkert i en mycket snar framtid fått sin lösning, så här gäller inte just den frågan.

Givetvis är det otroligt viktigt med pensionärsorganisationerna men det måste ju också finnas någon som lyssnar in de organisationerna. Jag är glad över att Västra Götaland ska ha samverkanskonferenser för att specifikt diskutera de äldres situation. Jag förstår att Stockholm, med sin storlek, kan lyckas bra med en äldreombudsman. Då är det värre med t.ex. Skövde eller kanske med Tibro, som ju är ännu mindre, när det gäller att ta ett sådant här helhetsgrepp.

Jag har försökt att följa Socialstyrelsen i äldrefrågor. Sedan har jag funderat över viktiga uppgifter som Socialstyrelsen skulle kunna följa upp regionalt. Självfallet är detta så principiellt och så stort att en utredning måste se över det. Socialstyrelsen arbetar, såvitt jag förstår, med äldrefrågor på fyra olika sätt.

För det första handlar det om att Socialstyrelsen utövar den dagliga tillsynen av medicinsk verksamhet i fråga om kvalitet och säkerhet för patienterna och om att länsstyrelsen utövar tillsyn av de sociala delarna av äldreomsorgen. I den delen finns ju redan en sådan här möjlighet för Västra Götaland genom länsstyrelsen.

För det andra handlar det om att Socialstyrelsen följer upp och utvärderar äldreomsorgen i ett nationellt perspektiv. De kunskaper vi får genom detta återförs till regeringen och går sedan från regeringen till kommuner och landsting. Den delen måste Socialstyrelsen nationellt fortsätta med för att på något sätt garantera likvärdighet i landet.

För det tredje handlar det om att Socialstyrelsen har ansvaret för den nationella statistiken, vilket innebär att styrelsen ger kommunerna underlag för beslut och bedömningar.

För det fjärde handlar det om att Socialstyrelsen också arbetar med utveckling och utbildning. Inom äldreomsorgen stöds kvalitetsutvecklingen bl.a. genom att utvecklingsmedel fördelas till olika projekt. Den uppgiften skulle lika väl kunna skötas av regionen.

Sedan kan det, fru talman, konstateras att Socialstyrelsen redan i dag har sex regionala enheter. De rekryterar nu fler medarbetare med äldre-vårdskompetens. Socialstyrelsen har också under de senaste åren fördjupat samarbetet med länsstyrelserna, vilket innebär att de båda tillsynsmyndigheterna på försök har genomfört gemensamma granskningar. Socialstyrelsen arbetar ju med att ta fram granskningsmaterial för tillsy-

Prot.
1999/2000:105
9 maj

*Svar på
interpellationer*

nen av de särskilda boendeformerna i stort. Kristdemokraternas mål är att införa en värdighetsgaranti för våra äldre.

Min fråga till socialministern är hur han ser på Socialstyrelsens regionala arbete i dag. Tydligen är vi överens om att en äldreombudsman skulle vara bra men vi är inte överens om vilken nivå det då skulle vara fråga om.

Anf. 62 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Som jag påpekade i ett tidigare interpellationssvar är det lite spännande att diskutera med Ulla-Britt Hagström eftersom det börjar närma sig allmänna samhällsfrågor. Diskussionen om regionernas roll handlar i stor utsträckning om en balans mellan det nationella och det regionala ansvaret. Vi är ju intresserade av att på väsentliga områden, inte minst när det gäller äldrepolitiken, garantera att de äldre ska ha samma rättigheter; detta oavsett var i landet man bor. Å ena sidan ska vi alltså veta att vi som svenska medborgare ska ha samma rättigheter över hela landet.

Å andra sidan vill vi betona att det finns både ett lokalt och ett regionalt politiskt ansvar. Det ska kunna se lite annorlunda ut ifall de borgerliga partierna har majoritet i en kommun än om socialdemokraterna har majoritet. Vi är alltså intresserade av ett slags mångfald. Den här balansfrågan är viktig.

Jag tycker att det är naturligt att man i kommunerna, som ju i allt väsentligt har ansvaret i äldrefrågorna, också prövar möjligheten att inrätta äldreombudsmän. Det är fullt möjligt för kommunerna att samverka kring en gemensam äldreombudsman. Man kan mycket väl bestämma sig för att flera kommuner samverkar för att etablera en äldreombudsman som kan följa utvecklingen i kommunerna. Den möjligheten finns, om kommunerna kan komma överens.

En annan sak är att etablera en ombudsmannafunktion på nationell nivå. Då får det en helt annan betydelse. Då måste man bestämma sig för vad denna ombudsman ska göra. Är det att ta över Socialstyrelsens tillsynsuppdrag eller är det andra nationella uppgifter som äldreombudsmannen ska svara för? Jag är tveksam ifall man ska göra det på nationell nivå, men jag är däremot mycket positiv till att man prövar äldreombudsmannafunktioner på lokal nivå.

Jag tycker att vi ska behålla en statlig myndighetsutövning på det sociala området. Jag tycker att Socialstyrelsen ska fortsätta att arbeta med sin regionala tillsyn. Jag tycker att det hittills fungerat ganska väl med en arbetsfördelning mellan länsstyrelsernas tillsyn på vissa områden och Socialstyrelsens regionala verksamhet. Jag känner inget behov av att ändra strukturen i det fallet.

Anf. 63 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Det är ändå så att vi hela tiden upplever att äldre på något sätt saknar talesmän. Det ser inte ut att vara möjligt att alla kommuner skaffar sig en egen äldreombudsman. Jag tror därför att vi inom ett område som har en så stor andel av Sveriges befolkning – socialministern säger att han är tveksam till en nationell nivå – ändå skulle pröva en försöksverksamhet i Västra Götaland, som vore ett lagom område. Nu säger socialministern att jag är mycket inne på socialministerns verksam-

hetsområde. Jag har väldigt mycket av mina intressen där, och interpellationsinstrumentet kan man mycket väl använda när man inte kan diskutera frågorna i sitt utskott. Det har kanske blivit många frågor.

Jag vet inte om jag vågar ta upp den del som jag hade tänkt, för den har inte debatterats med socialministern innan. Det är en sak som jag tycker att en äldreombudsman också kunde se på, och det är tandvården. Det har funnits otroligt mycket övrigt att önska vad gäller äldres tandvård. T.o.m. undernäring hos äldre har kopplats till dålig tandvård. Nu börjar den uppsökande verksamheten bli bättre igen. Tyvärr medförde ädelreformens införande sådana oklarheter vad gäller tandvården att de äldre kom i kläm. Vad som skulle vara värdefullt med en äldreombudsman med definierade uppgifter vore tydligheten, att man vet till vem man vänder sig i vilka frågor och att man kan få rätt i rättsfrågorna och kunna föra sin talan. Då måste det nog fattas beslut på riksdagsnivå åtminstone vad gäller juridiska delar osv. Det var därför jag gärna ville föra den här debatten med socialministern på det här planet. Jag tackar för svaret.

Anf. 64 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag påpekade att kommunerna har möjlighet att inrätta en äldreombudsman. Man kan göra det också i samverkan mellan flera kommuner. Det är heller ingenting som hindrar en region att skapa en sådan institution.

Ulla-Britt Hagström söker uppenbart efter en nationell äldreombudsman egentligen, även om det ska vara på prov i en region. Det är ingenting som jag skulle vilja biträda eftersom jag tycker att det är att blanda samman det nationella uppdraget och det regionala uppdraget. Antingen bestämmer man sig i regioner för att pröva möjligheten av att ge stöd till de äldre i form av en regional äldreombudsman eller också bestämmer man sig för att ha en nationell äldreombudsman som verkligen är till för hela nationen. Jag tycker inte att det finns skäl att förorda en nationell äldreombudsman i dag, eftersom det i allt väsentligt är kommuner och landsting som ansvarar för äldreomsorgen vad gäller politiken.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 1999/2000:282 om svenska hamnars konkurrensförmåga

Anf. 65 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att underlätta svenska hamnars och Sveriges konkurrensförmåga.

Han menar att konkurrensvillkoren är sämre för svenska än för utländska hamnar. Orsaken till detta är nationella pålagor som andra EU-länder saknar.

Till att börja med vill jag lyfta fram att hela den svenska hamnbranschen har haft en positiv utveckling sedan mitten av 90-talet med en starkt växande godsomsättning. Lastbilar och trailer på färjor och ro-rofartyg har ökat kraftigt liksom containertransporterna.

Prot.
1999/2000:105
9 maj

*Svar på
interpellationer*

De svenska hamnarnas kostnadsbild är av stor betydelse för näringslivets konkurrenskraft. Alla kunder är intresserade av att betala så låga avgifter som möjligt. Med den konkurrens som finns mellan hamnarna blir det ett viktigt motiv för varje hamn att erbjuda sina kunder rimliga avgifter. Jag har ingen annan uppfattning än Sten Andersson i den delen. Men för att vi inte ska överdramatisera avgiftsfrågan är det viktigt att vi jämför rätt saker.

Sjöfartsverkets uttag av farledsavgifter uppgår till ca 900 miljoner kronor. Hamnarnas egna avgifter för infrastrukturen och för stuveritjänsterna uppgår till drygt 4 miljarder kronor. Även om Sverige och Finland är relativt ensamma om att täcka kostnaderna för sin service till handels-sjöfarten med farledsavgifter är genomslaget på hanteringskostnaden inte av den omfattning som Sten Andersson framhåller. Hamn- och stuveribolagets avgifter är alltså den största kostnadsposten. Om man jämför hamnar är det också viktigt att jämförelsen avser likvärdig service.

Att ta bort farledsavgiften skulle innebära att ytterligare 900 miljoner kronor skulle behöva trängas in under utgiftstaket. Detta medför att omprioriteringar måste göras som drabbar andra områden. Dessutom kommer de avgifter som i dag belastar handelssjöfarten för farledsservice att belasta alla skattebetalare. När riksdagen för en tid sedan beslutade om en revidering av den statliga farledsavgiften framgick det klart att tidigare avgiftsbefrielser för bl.a. direktgående transocean linjetrafik skulle upphöra. För att mildra effekterna förutsattes att Sjöfartsverket skulle kunna medge kommersiella rabatter. Så har också skett.

Jag delar uppfattningen att det är viktigt för Sverige att Göteborgs hamn får behålla sin roll som transocean nordisk centralhamn. På uppdrag av regeringen har därför Sjöfartsverket och hamnen träffat en principöverenskommelse om att förbättra tillgängligheten och säkerheten i farlederna in till Göteborg.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag erinra om den översyn av sjöfartsavgifterna som Sjöfartsverket nyligen gjort. Rapporten är nu ute på remiss. Godstransportdelegationen diskuterar också i sitt arbete frågor om hamnar och farleder, bl.a. avgiftsfrågorna.

Anf. 66 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Precis som Björn Rosengren säger är det bara Sverige och Finland inom EU som har ett sådant sjöfartssystem att man betalar farledsavgift. I andra länder betalas den via skattsedeln – okej, av alla, precis som Björn Rosengren säger. Han vill inte ta bort detta eller ändra det här systemet.

Problemet är det att vi framöver kan räkna med en ännu hårdare konkurrens än vad vi har i dag. Det handlar inte om servicen. Jag tror att svenska hamnar är kända för att ge en mycket god service. Men det handlar om priset. Även en redare eller befraktare har en punkt där han inte orkar eller vill längre.

Det exempel jag tar upp är att en hamn snart blir färdig i Århus där man kommer att ta 650 kr betalt för en 40 fots container. Motsvarande avgift i Göteborg är 1 400 kr, alltså mer än dubbelt så mycket. I Helsingborg är den 900 kr. Det kan knappt vara rimligt. Är det sedan så som ministern nu säger, att själva avgiften för farleden är en mindre del, und-

rar man varför de svenska hamnarna är så dyra jämfört med utländska konkurrenter.

Jag tillåter mig tro att förbättrad tillgänglighet och säkerhet i t.ex. Göteborg och dess farleder inte är ett konkurrenskraftigt alternativ. Jag tror att det faktiskt är ganska bra som det är i dag på den punkten.

Frågan är följande. I dag kostar det 900 miljoner kronor, som skulle lastas över på skattebetalarna. Vad skulle det kosta om vi tappade en massa direktanlopp? Varenda omlastning kostar ju stora pengar. Det får också hela det svenska folket betala. Jag misstänker att det kostar betydligt mer än de 900 miljoner som vi pratar om i dag.

Min fråga till näringsministern är följande. Anta att det visar sig att svenska hamnar tappar i konkurrensförmåga, att det blir ett minskat antal direktanlopp och att Sverige måste acceptera de kostnader som ett ökat antal omlastningar innan varorna når fram till svenska konsumenter innebär. Vad har näringsministern för alternativ att sätta emot i en sådan situation? Vi hoppas att det aldrig inträffar, men med tanke på den konkurrens som jag nu har beskrivit på nära håll är frågan faktiskt hyggligt aktuell.

Anf. 67 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Som jag nämnde i mitt svar uppgår hamnkostnaderna till dryga 4 miljarder kronor årligen, medan farledsavgifterna stannar på nivån 900 miljoner kronor. Om man tillämpar denna relation mellan hamnkostnader och farledsavgifter i exemplet med 40-fots-containern kan de statliga avgifterna förklara upp till 150 kr av hanteringskostnaderna på 1 400 kr i Göteborgs hamn. I Åhus uppges hanteringskostnaderna vara 650 kr för samma container. De svenska farledsavgifterna är därför inte hela förklaringen till prisskillnaderna. Det skulle fortfarande bli 600 kr billigare i Åhus om man där hade lagt på en motsvarande farledsavgift. Den stora prisskillnaden beror alltså främst på de avgifter hamnen tar ut för sina tjänster. Även om vi tog bort de 900 miljonerna skulle vi ändå, enligt de exempel som tas fram här, hamna i den konkurrenssituation som nämns.

Jag tycker också att vi nu ska komma ihåg att det är svårt att exakt jämföra olika typer av tjänster och att förhållandena är olika i olika hamnar. Stora investeringar kommer att göras såväl av kommunen som av staten för att förbättra farlederna in till Göteborgs hamn. Jag är övertygad om att dessa investeringar kommer att leda inte bara till att Göteborg kan behålla direktanlöpen och den transoceana linjetrafiken utan också till att hamnens konkurrenskraft kommer att öka.

Med detta menar jag att vi alla har ett ansvar. Även kommunerna – de som är bärare av hamnarna – har ett väldigt stort ansvar. När det gäller investeringarna i hamnarna har alltid staten varit med. När det gäller hamnen i Göteborg kan jag säga att det finns en uppgörelse med staten som går ut på att 700 miljoner ska fördelas mellan kommunen och staten för förbättring av farleden i en första etapp som inleds 2002. Sedan ska vi gå vidare, och staten kommer att bidra också till detta just för att kunna upprätthålla denna hamns konkurrenskraft.

Men huvudmännen för hamnarna måste också tillse att de får ned kostnaderna, för där finns de stora kostnaderna och de stora avgifterna.

Prot.

1999/2000:105

9 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 68 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Det som Björn Rosengren nu säger är faktiskt ännu allvarligare än själva farledsavgiften. Det är tydligen på hemmaplan vi har kostnader som inte är jämförbara med kostnader i länder som ändå har ungefär samma ekonomiska standard som vi. Jag talar i första hand om Danmark.

Jag tolkar det så här. Jag tror att Göteborgs hamn presterar en god service. Jag vet ingen redare som har kritiserat servicenivån. Däremot har man kritiserat priset och tyckt att det är för högt. Är det då alldeles för konspirativt att tänka sig att vissa av hamnarna i Sverige i dag faktiskt agerar som kommunala mjölkkossor och i strid med kommunallagen tar mer betalt för sin verksamhet än vad de egentligen får lov att göra?

Till sist, fru talman, säger näringsministern att man kommer att investera ännu mer pengar i Göteborgs hamn. Med det resonemang man har haft tidigare kan jag tänka mig att det innebär att man vill ha tillbaka också de investeringarna. Den summa pengar som redarna som anlöper hamnen ska betala lär då knappast bli mindre. Är det ändå så, som jag frågade, att man kan misstänka att Göteborgs hamn tar för mycket betalt?

Anf. 69 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Det ligger inte för mig att vara konspiratorisk. Jag måste faktiskt ha fakta i saken. Jag kan inte bedöma detta.

Jag nämnde Göteborgs hamn just därför att den hamnen har transocean linjetrafik. Den har en väldigt stor betydelse för Sveriges handel. Det som är problemet är just farlederna in till hamnen. Det är där vi anser att vi måste vara med och bidra. Göteborgs hamn måste själv rusta upp sin hamn, men farlederna är inte bra. Därför har vi sagt att det är någonting vi måste vara med och betala, så att vi får en större rationalitet. Vi vet också att detta kommer att vara lönsamt.

Skulle det visa sig att vi får en väldigt hård konkurrens med andra hamnar och att båtarna inte får till Sverige utan till andra ställen på grund av detta får vi faktiskt titta på det. Det ligger i sakens natur. Det får vilken regering som helst och vilken ansvarig näringsminister som helst göra. Men vi är inte där än. Det som är min poäng är att dessa 900 miljoner utgör en mindre del av kostnaderna för att anlöpa svenska hamnar än vad hamnavgifterna gör. Det var min poäng.

Anf. 70 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag ska också vara kortfattad. Att jag skrev denna interpellation berodde på att jag var på en sjöfartskonferens i Göteborg i februari. Där fokuserade man hela problematiken just kring farledsavgifterna. Där sade man ingenting om de 4 miljarderna. Det är rätt intressant. Jag kan erkänna att jag är konspirativ, men man kan börja ana ugglor i mossen när man ser att kostnaderna för hamnens verksamhet är så pass höga. Verksamheterna i Göteborgs och Åhus hamnar är ändå relativt jämförbara. Jag har svårt att tänka mig motsatsen.

Det ska bli skoj och intressant att följa detta spel framöver.

Anf. 71 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Det är marknaden som bestämmer. Det är någonting som jag verkligen bejakar. Är det så att det har gjorts stora investeringar i

hamnarna och att fartyg inte vill anlöpa dessa hamnar för att hamnavgifterna är för höga? Om man vill ha båtar till dessa hamnar och få någon avkastning på de investeringar man har gjort är det klart att man då också får sänka avgifterna. Så fungerar det, och det tycker jag att vi ska vara glada över.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:105
9 maj

*Svar på
interpellationer*

15 § Svar på interpellation 1999/2000:315 om Öresundsbrons avgifter

Anf. 72 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Kenneth Lantz har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att vi snarast ska få en proposition om broavgifternas avdragsrätt, vilka åtgärder jag avser att vidta för att få broavgiften avdragsgill samt på vilket sätt jag avser att uppmuntra våra studerande ungdomar att pendla till Köpenhamns högskolor.

Låt mig börja med frågan om broavgifternas avdragsrätt. I det svenska skattesystemet finns en bestämmelse som medger avdrag för utgifter för broavgifter vid resor till och från arbetet, hemresor och s.k. inställelseresor. En förutsättning för avdragsrätt är naturligtvis att man är skattskyldig för sin arbetsinkomst i Sverige.

De som bor i Sverige och arbetar i Danmark beskattas, enligt huvudregeln i det nordiska skatteavtalet, inte i Sverige utan i Danmark, dvs. arbetslandet, för denna inkomst. Det är i enlighet med internationell praxis att en stat har rätt att beskatta inkomst som både härrör från och avser arbete utfört i staten i fråga. Eftersom beskattning ska ske i Danmark kan avdrag för arbetsresor inte medges enligt svenska regler. Enligt uppgift som inhämtats från Danmark erhålls vid beskattningen där inte något avdrag för broavgiften vid resor över Öresundsbron. Den som däremot omfattas av någon undantagsregel, t.ex. den som fortfarande uppfyller villkoren för att vara gränsgångare enligt den övergångsregel som gäller sedan tiden före den 1 januari 1997, beskattas i Sverige, vilket medför att avdrag sker enligt svenska regler. För dessa fall föreligger således avdragsrätt för broavgiften.

På motsvarande sätt ska, enligt huvudregeln, de som bor i Danmark och pendlar till arbete i Sverige beskattas för sina arbetsinkomster i Sverige. I normalfallet sker då beskattningen enligt lagen om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, SINK. Några avdrag för broavgifter eller andra omkostnader medges inte enligt denna lag. I stället tas en skatt ut med 25 % av bruttolönen. Vid bestämmandet av denna skattesats har beaktats att några avdrag inte medges.

Det är alltså riktigt att många av de svenskar som arbetar i Danmark inte har möjlighet att få avdrag för sina utgifter för broavgifter, men detta är en följd av att de ska beskattas i Danmark för sina arbetsinkomster.

När det gäller frågan om studerande ungdomars resor över Öresundsbron kan jag, efter samråd med utbildningsministern, lämna följande svar. För danska studenter har det sedan länge varit klart att resor över nationsgränsen till universitet och högskolor på den svenska sidan, som

är anslutna till Öresundsuniversitetet, omfattas av den vanliga statliga reserabatten för studenter.

På den svenska sidan finns inget motsvarande generellt statligt rabattsystem. Reserabatter för studenter är en förhandlingsfråga mellan trafikbolag, i detta fall Skånetrafiken inom Region Skåne, och studentorganisationer. I februari i år kom en lösning till stånd som betyder att svenska studenter ges 30 % rabatt på resor över Öresundsbron.

Genom den framförhandlade rabatten ges de svenska studenterna möjlighet att resa över Öresund på i stort sett samma villkor som de danska studenterna. Det finns därför inte någon anledning att vidta ytterligare åtgärder i detta hänseende.

Anf. 73 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Jag vill först tacka finansministern för svaret.

Oavsett var man bor uppstår kostnader för resor till och från arbetet. Det är enligt min mening därför inte rättvist att avdrag inte ska få ske i det land där jag har min hemvist. Även om lönebeskattningen sker i arbetslandet och jag är skattskyldig är jag övertygad om att jag också har någon form av inkomst i bostadslandet, eller så skulle man kunna göra ett avdrag i beskattningslandet, alltså Danmark i det här fallet, i relation till den inkomst som man har erhållit.

Jag vill detta till trots ännu en gång ställa en fråga till finansministern: Kommer det att förbli helt omöjligt med förändringar av dessa avdragsregler, så att de som bor i Sverige och arbetar i Danmark ska kunna erhålla ett avdrag i våra svenska deklarationer eller i relation till den beskattning som sker i Danmark?

Angående SINK, den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta, som vi har i Sverige undrar jag om det finns motsvarande lägre beskattning för danskar som bosätter sig i Sverige men som kommer att arbeta i sitt hemland Danmark. Under den senaste tiden har ju detta blivit aktualiserat, eftersom beräkningar visar att danskar som arbetar i sitt hemland faktiskt söker bostäder i Sverige, eftersom bostäderna är billigare och det även är förmånligt med tanke på socialförsäkringar och annan beskattning att bo i Sverige. Därför vill jag också fråga finansministern om han har beaktat dessa konsekvenser, att Malmö och övriga delar av Öresundskusten kommer att få en ökad invandring av danskar som bor i Sverige och erhåller svenska socialförsäkringar men betalar sin skatt i Danmark.

Jag vill även ställa någon motfråga angående studerande ungdomars resor. Region Skåne har ju tagit över ansvaret som huvudman för järnvägsförbindelsen. Det råder inget tvivel om att kollektivresandet kommer att bli ganska omfattande och öka allteftersom tiden går. Detta är något som vi i Skåne och Själland ser framemot med stor tillfredsställelse. Men om vi av miljöskäl och kanske även av trafiksäkerhetsskäl vill att kollektivtrafiken ska öka undrar jag om vi inte bör agera så att folk i regionen förstår att detta är en av staten gynnad resmodell.

I svaret finns ett löfte om att svenska studenter ska erhålla 30 % rabatt. Jag undrar om detta är ett statligt stöd eller om det ska finansieras av Region Skåne och trafikbolagen. Man kan jämföra med Danmark. Det är faktiskt en statlig subventionering som sker på den danska sidan.

Avslutningsvis har vi hört av brokonsortiets vd att man vill sänka priserna på bron. Det tycker jag är bra. Men kommer finansministern att bevaka detta i relation till det avtal som en gång tecknades med tanke på konkurrensneutralitet med norra Öresund och då också uppmuntra till kollektiva resor?

Tack!

Anf. 74 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Jag vill börja med några övergripande synpunkter innan jag kommer in på frågeställningarna.

Vi har väntat på Öresundsbron i 130 år. Nu finns förbindelsen där. Den förbinder 3,2 miljoner människor, 130 000 studenter och 14 universitet och högskolor. När man fastställde avgiften på den här bron bestämde man sig för att man skulle halvera utsläppet jämfört med de båtar som då gick över sundet. Då fann man att det skulle innebära 10 000 bilar om dagen. För att nå just 10 000 bilar om dagen borde avgiften lämpligen vara samma som på HH-leden. Man fann att det här kunde avskrivas på 17 år, vilket man tyckte var en rimlig avskrivningsperiod. Samtidigt kunde man konstatera att det, om det var halva avgiften på bron, i stället skulle bli 40 000 bilar om dagen, dvs. lika många som går på vägen mellan Malmö och Trelleborg. Då kunde man avskriva bron på halva tiden. Dessutom har ju bilarna sedan dess blivit betydligt renare. En modern Toyota fungerar ju som luftrenare i Tokyo.

En av nyckelfrågorna gäller naturligtvis den dynamik som en sådan här bro skapar. Utvecklingsfrågorna för en region handlar om universitet, flyg och en livsmiljö i form av bra kultur, fritid, skolor och bostäder. Och bron ger den här dynamiken åt hela Öresundsregionen. Öresundsregionen kan bli Europas femte K-region. Om det lyckas är det bra för hela landet. Det löser problemen med den lokala arbetslösheten och segregationen. Det är bra för landet med starka regioner, och Danmark har som sagt börja lätta på de hårda reglerna för studenterna.

Är det inte, finansministern, rimligt att försöka dra nytta av den dynamik som den här bron ger åt Öresundsregionen genom att försöka klara av det som danskarna kallar de små tingen, dvs. att underlätta trafiken genom att på olika sätt minska avgifterna eller öka avdragen?

Anf. 75 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Jag är övertygad om att den nya Öresundsbron kommer att vara en stor framgång för ett vidgat utbyte mellan våra två länder. Det kommer att handla om både arbetsresor och studieresor, naturligtvis, liksom om fritidsresor.

Man kan se det här ur skattesynpunkt, exempelvis när det gäller studerandes möjligheter att åka mellan de olika länderna. I grund och botten har vi ju ett nordiskt skatteavtal som har tillämpats sedan lång tid tillbaka mellan de nordiska länderna. Det är självfallet det som gäller också i det här läget. Jag har lite svårt att se när Kenneth Lantz åker slalom mellan de olika skattesystemen och liksom vill utnyttja det bästa av både det ena och det andra skattesystemet. Rimligen måste vi hålla oss till det nordiska skatteavtal som finns. Uppstår det sedan erfarenheter som gör att det är motiverat att man ser över skatteavtalet förutsätter det att alla berörda länder är överens om de förändringar som kan göras. Men någon

Prot.

1999/2000:105

9 maj

Svar på

interpellationer

slalomåkning där man ibland tillämpar det danska, ibland det svenska och ibland båda skattesystemen tycker jag inte är särskilt lämpligt. Utan vi får hålla oss till de avtal som finns.

Det innebär att det inte bara när det gäller skatteavtal utan också när det gäller kollektiva resor finns olika praxis och olika system i Danmark och Sverige. Vi får acceptera att de olikheter som finns får hanteras på respektive danska och svenska sidan.

Jag ser inget skäl, som jag sade i mitt interpellationssvar, att nu göra någon förändring i det nordiska skatteavtalet. Den framtida erfarenheten får visa om det finns skäl för Sverige, Danmark och övriga nordiska länder att göra förändringar.

Anf. 76 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Jag tackar ministern för det svaret. Jag håller med om att vi ska vara öppna för en eventuell förändring av skatteavtalet, och jag tycker att det känns angenämt att höra de orden från ministern.

Vår statsminister har vid ett flertal tillfällen yttrat en varning för att Malmöregionen och övriga Öresundsregionen inte får halka efter den danska motsvarigheten. Det är intressant att vår statsminister har uppmärksammat detta. Jag hoppas att det inte enbart beror på att statsministerns bostadsort är Malmö, utan att det bygger på vissa konkreta fakta.

Det är också ett litet varningstecken att han inser detta. Statsministerns oro för att Sverige skulle kunna komma på efterkälken – kanske ett dåligt ordval i de här sköna sommardagarna, akterseglad vore nog bättre – får vara som ett litet observandum för oss.

Det vi skåningar oroas över är att människor upplever att det finns fler fördelar på den danska sidan eller att de tar för sig bättre än vi har förmåga att göra. Då är det, som Bertil Persson nämnde, ytterligt viktigt att integrationen inte avstannar. Vi måste i stället uppmuntra till att utöka och fortsätta det som en gång var den intention som initiativtagaren till brobygget hade.

Jag har funderat lite grann på om Malmö hade varit Sveriges huvudstad, Köpenhamn är Danmarks huvudstad. Tror finansministern att det eventuellt skulle ha påverkat prissättning, tillgänglighet och annat stöd i anslutning till bron om det varit så att Sveriges huvudstad hade hetat Malmö i stället för Stockholm? Då skulle man kunna misstänka att huvudstadsperspektivet fått en helt annan innebörd, ett helt annat värde för hela brofrågan, för priser på kollektivresandet och även prissättningen för bilisterna.

Anf. 77 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Jag skulle vilja vidga perspektivet ytterligare lite grann. Om man ser detta från ett Skåneperspektiv så har vi en tillväxttriangel med Berlin, där enorma satsningar görs, Hamburg, som för närvarande expanderar mest av alla städer i Europa, och Öresundsregionen, som har potentialen att utvecklas starkt. Denna triangelns sida är 30 mil. Kan man klara förbindelserna på ett bra, enkelt och billigt sätt är potentialen enorm, inte minst med tanke på alla universitet som finns i området.

Det vi behöver ytterligare är HH-leden för att knyta ihop ringen runt Sundet. Det vi behöver är också en led från Falster ned till Rostock för att vi ska få raka vägen från Skåne till Berlin, Prag och Wien.

Det finns alltså ett stort perspektiv i detta som jag tror är viktigt att komma ihåg.

Man ska också komma ihåg att även om man bygger för långväga trafik är det alltid på det sättet att alla broar domineras av lokaltrafiken. Lokaltrafiken är en viktig bieffekt av de vägar som byggs även för långa transporter. Det är den som ger de stora vinsterna. Jag hoppas alltså att det som finansministern uttryckte som positiv inställning till att utnyttja utvecklingspotentialen här tar sig uttryck i fortsatta stöd för en utveckling av trafiksystemet i tillväxttriangeln. För jag tror att hela landet kommer att tjäna på det.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:105
9 maj

*Svar på
interpellationer*

16 § Svar på interpellation 1999/2000:335 om alkoholskatterna

Anf. 78 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Carl Erik Hedlund har frågat mig om jag kommer att föreslå att ölskatterna anpassas till dansk nivå i samband med att införselkvoterna för öl höjs och om jag har utarbetat en plan för i vilken takt alkoholskatterna kommer att sänkas. Vidare har Carl Erik Hedlund frågat mig vilken bedömning jag gör av möjligheterna att i sommar kunna kontrollera införseln av alkohol, när Öresundsbron har öppnats.

Regeringen har i den proposition om ändrade regler för privat införsel av alkoholdrycker m.m., proposition 1999/2000:121, som överlämnades till riksdagen den 25 april uttalat att den avser att återkomma med förslag till åtgärder på skatteområdet i budgetpropositionen för år 2001. Jag ser med anledning härav inte någon anledning att nu uttala mig om eventuella senare skattesänkningar på alkoholområdet.

I vårpropositionen har regeringen föreslagit att Tullverket ska tillföras medel för att finansiera de merkostnader som Öresundsbron för med sig. Enligt Tullverket innebär regeringens förslag att det bör vara möjligt att även vid Öresundsbron upprätthålla samma kontrollnivå som i dag.

Anf. 79 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! Finansministern har i olika sammanhang gjort sig känd för korta och inte alltid så innehållsrika svar. Det svar som jag har fått på min interpellation är också tunt. Det finns inga motiveringar, inga resonemang, och det bekymrar mig. Har verkligen inte finansministern mer att säga? Tycker verkligen finansministern att regeringen har kontroll över läget?

Svenska bryggerier och bryggeriarbetare är mycket oroliga för framtiden. Jag har här en bok med de samlade protesterna från svenska bryggeriarbetare. Det är ca 4 000 protester som uttrycker oro för framtiden. Man konstaterar att 500 bryggeriarbeten har försvunnit, att flera bryggerier permitterar, att jobben är hotade i än större utsträckning nu och att ölskatten måste halveras för att behålla jobben i Sverige.

Men regeringen föredrar att avvakta för att se om det blir värre innan man agerar. Vad är det som regeringen vill veta ytterligare? Räcker det inte att smugglingen ökar kraftigt? Det finns beräkningar som visar att

mellan 40 % och 50 % av all sprit som konsumeras i Sverige är obeskattad i Sverige. I Sydsverige är siffran dramatiskt högre. Räcker det inte att se att svensk bryggeriindustri drar ned? Räcker det inte med alltfler och allt högre varningsrop om ökning av den organiserade brottsligheten?

En del fakta om införseln av alkohol:

Under de senaste tolv månaderna uppgick privatinförseln av öl till 67 miljoner liter, vilket är mer än hälften av Systembolagets försäljning under hela 1999. 68 % av denna införsel är olaglig. Tendensen är mycket klar. Den genomsnittliga olagliga kvantiteten ökar.

Skåne och övriga Sydsverige är överrepresenterat när det gäller privatinförseln, men ända upp till Mellansverige ökar den illegala införseln. Bussar byggs om för att kunna ta med ökade kvantiteter.

Länsstyrelsen i Skåne har skrivit en larmrapport om den olagliga hanteringen av alkohol och cigaretter. Och det är under sommarmånaderna som de verkligt stora kvantiteterna kommer in.

Mot bakgrund av dessa fakta är det inte underligt att bryggeriarbetarna, bryggeriföretagen, Systembolaget, myndigheter, socialnämnder, polis och tullpersonal är oroliga och vill att regering och riksdag ska agera.

Den enda rimliga inställningen, tycker jag, är att gilla läget. Nu är det som det är, vill vi ha styrning av utvecklingen måste vi agera och inte stoppa huvudet i busken. Jag anser att det förnuftigaste vore att nu sänka alkoholskatterna till en nivå som ligger någorlunda i paritet med Danmark. Koppla sedan detta till en intensiv upplysningskampanj om både alkoholens skadeverkningar och vikten att inte handla med smuggelvaror.

Varför vill inte finansministern diskutera denna fråga nu, innan problemen blir ännu större? Tror finansministern att det kommer att vara möjligt för de svenska bryggerierna att konkurrera med så stora skillnader i skattesatser? Hur kommer det att bli när införselkvantiteterna ökar ytterligare? Hur kommer det att bli med jobben i bryggerierna? Tror verkligen finansministern att det kommer att vara möjligt att kontrollera införseln bättre efter det att Öresundsbron har öppnat? Och varför vill inte finansministern nu diskutera strategin för framtida skattesänkningar? För alla som agerar här, tillverkare, importörer och liknande, är det bättre att känna till en tidtabell framöver, så att man kan anpassa sig. Nu görs en massa gissningsarbete.

Fru talman! Efter debatten ska jag be att få överlämna skriften med de här namnunderskrifterna till finansministern.

Anf. 80 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Jag kan informera Carl Erik Hedlund om att jag redan har fått skriften, så han kan ha behålla sitt eget exemplar för egen del. Den är inregistrerad på Finansdepartementet i vederbörlig ordning.

Jag kan också lugna Carl Erik Hedlund, och eventuellt dem han kan ha oroat, med att regeringen faktiskt redan har agerat. Det borde inte vara helt obekant för Carl Erik Hedlund att regeringen redan i vårpropositionen anslog 35 miljoner kronor som ger Tullverket möjlighet att stärka gränsskyddet med ungefär 100 nya anställda. Det är en välbehövlig förstärkning av gränsskyddet som Tullverket har fått.

Jag är väl medveten om att Carl Erik Hedlund inte är känd för att ha något större socialt samvete, framför allt har han inte någon som helst

oro och ängslan för våra alkoholskador. Det är inget ämnesområde som Carl Erik Hedlund över huvud taget brukar beröra i sina anföranden eftersom han inte bekymrar sig om den sidan av saken. Regeringen har mycket tydligt sagt i samband med propositionen om införselreglerna att vi har för avsikt att komma tillbaka i höst med en förnyad bedömning av vilka skattekonsekvenser det kan bli med de nya införselreglerna. Det gäller att väga in de alkoholpolitiska insatser som behöver göras. Jag inser att alkoholpolitiska insatser är ett främmande område för Carl Erik Hedlund som saknar intresse för det området. Regeringen avser att återkomma i båda frågorna, både angående beskattningen och alkoholpolitiken. Det får Hedlund trösta sig med i fortsättningen.

Anf. 81 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! Jag tackar finansministern för det här svaret. För det första får jag tacka för att jag får behålla det här exemplaret så att jag kan ha det som kvällslektyr. För det andra vill jag informera finansministern om att jag förvisso har ett starkt engagemang i alkoholfrågor och skadeverkningar av alkohol. Under min tid i näringslivet engagerade jag mig mycket i den etiska daningen av ungdomen och antidrogverksamhet. I droger ingår såväl tobak, alkohol som narkotika. På den punkten vill jag informera finansministern om bakgrunden och engagemanget.

Just nu diskuterar vi skatterna, och jag diskuterar skatterna med utgångspunkten att om vi inte gör någonting kommer vi att få till stånd en illegal hantering. Det finns en referens i tobaksskatterna. Det var i och för sig före finansministern tillträdde sitt ämbete. Då höjdes skatterna på tobak. Vi var då det enda parti som sade att det kommer att innebära en illegal hantering med smuggling och att skatteintäkterna kommer att sjunka. Det är två negativa effekter, dvs. den ena på statskassan och den andra i det allmänna rättsmedvetandet.

Det var precis vad som hände. Då fick regeringen komma tillbaka med en sänkning av skatterna. Då var skadan redan skedd. Då hade de illegala distributionsformerna etablerats. Jag är orolig för att om vi inte gör någonting nu kommer det här att blossa upp. Det kommer att bli dyrare och svårare att återställa det hela. Man ska agera nu. Om jag inte är felunderrättad av massmedier och annat, har finansministern själv ungefär samma inställning. Vad som har sagts i tidningar och i korridorerna här är att finansministern har velat göra förändringar. Jag vet inte hur stora dessa skulle vara, men finansministern delar min uppfattning i min analys även om det inte inbegriper slutsatserna fullt ut.

Jag skulle vilja fråga hur stort skattebortfallet kommer att bli om det inte görs något. Den illegala och legala privata införseln kommer att öka – det är ställt utom allt tvivel. Jag har hört att det finns en rekryteringsfirma som har rekryterat ungdomar – som förmodligen har fyllt 18 år, om nu tullen hinner kontrollera det – som ska åka i skytteltrafik och ta in nya kvantiteter.

Det finns en uppsjö av idéer. Jag vill inte att Sverige ska bli ett land som har en mängd illegala verksamheter. Vi har den lagliga distributionen över Systembolaget och restauranger. Vi har de importörer vi har och ett regelverk. Vi ska inte slå undan benen för dem, utan vi ska se till att fortsätta att ha en kontroll. Vad räknar finansministern med att skatte-

Prot.
1999/2000:105
9 maj

*Svar på
interpellationer*

bortfallet blir om vi inte gör någonting nu och väntar till hösten? Finns det någon beredskap att göra detta snabbare?

Anf. 82 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Jag antar att Carl Erik Hedlund uppskattar att regeringen förstärker gränsskyddet och ger tullen 100 nya medarbetare. Det är ett sätt att komma till rätta med den illegala handeln och ett sätt att kontrollera handeln bättre i fortsättningen.

Jag har vid ett flertal tillfällen fått interpellationer och frågor från Carl Erik Hedlund som alla har gått ut på att sänka ölskatten. Jag kan inte erinra mig att Carl Erik Hedlund vid ett enda tillfälle har haft någon fråga, interpellation eller propå om att göra ytterligare insatser på det alkoholpolitiska området. Det kommer att ges tillfälle för Carl Erik Hedlund att ha synpunkter under hösten, eftersom regeringen tänker återkomma i fråga om både skatten och de alkoholpolitiska insatserna. Det är viktigt att ha en bra balans kring dessa områden. Därför är regeringens bedömning att vi kan gott vänta till hösten för att återkomma med förslag på båda områdena.

Anf. 83 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! Ska jag tolka svaret från finansministern att finansministern inte räknar med att det ska bli en negativ påverkan på skatteintäkterna från den 1 juli år 2000 beroende på de ökade införselreglerna och öppnandet av Öresundsbron? Jag kan inte tolka det på något annat sätt. Då kommer vi att ha facit ganska snabbt, eftersom man räknar med att 80 % av den öl och sprit som konsumeras i sydliga Sverige är infört på privat väg – inte allt illegalt, men nu pratar vi också om ökade legala införselkvoter.

När det gäller att jag inte har ställt någon interpellation till finansministern om nykterhetsfrågor eller förebyggande verksamhet rörande alkoholdrycker har sina randiga skäl. Det är till socialministern jag i så fall skulle ställa den interpellationen. Vi har den arbetsfördelningen inom gruppen att det är min kollega Leif Carlson som har gjort det vid ett flertal tillfällen.

Anf. 84 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Jag begärde ordet när finansministern tog upp frågan om anslaget till Tullverket. Han hävdade att 35 miljoner kronor är den satsning som finansministern vill göra för att förstärka gränskontrollen. Hur stor andel av dessa 35 miljoner är ett permanent anslag, och hur stor andel är avgifter som tullen ska ta in på olika förrättningar? Vilken långsiktighet och uthållighet bedömer finansministern att den här satsningen på gränskontrollen kommer att få? Om jag minns rätt beror 25 miljoner av dessa 35 på hur effektiv tullen är på att plocka in avgifter från näringslivet i olika sammanhang.

Jag vill upprepa Carl Erik Hedlunds fråga om hur finansministern bedömer att skattebortfallet kommer att se ut från den 1 juli vid oförändrad skattesats.

Anf. 85 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Svaret på den första frågan är att det är självklart att ett visst bortfall av skatteintäkter är ofrånkomligt eftersom vi har nya införselregler från den 1 juli. Om det går att räkna i exakta kronor och ören tror jag är svårt på nuvarande stadium. Det är ett av skälen till att regeringen tycker att det finns anledning att avvakta ett tag innan man bestämmer sig för vad som bör göras i skattefrågorna.

Svaret på den andra frågan som handlade om Tullverkets resurser är att enligt Tullverkets bedömningar möjliggör detta ett hundratal nya medarbetare. Det är självfallet inte bara för stunden utan för tiden framöver också.

Anf. 86 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! I den första delen säger finansministern att det blir ett bortfall på grund av de nya införselreglerna. Jag tror att det är en riktig slutsats. Man kan då möjligen tänka sig att parera detta genom att sänka skatten i Sverige och på det viset få de här inköpen att äga rum på svensk mark, i Systembolaget.

Jag vill ändå fråga finansministern om uthålligheten på anslaget till Tullverket. Om man nu ska ställa de här tjänsterna i relation till hur mycket avgifter tullen får in och tullen har som ambition att automatklara, vilket innebär att de här tjänsterna blir kostnadsfria, bedömer inte finansministern att det finns ett samband som gör att den här satsningen ganska snabbt kommer att avklinga i takt med datoriseringen inom Tullverket?

Anf. 87 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Tullen har höga ambitioner när det gäller både datorisering och att använda ny teknik. Jag är helt medveten om att om tullen lyckas minska sina kostnader via ny teknik är det naturligtvis enbart en fördel för tullen att kunna använda sina inkomster på annat sätt. Det ger också möjlighet till den långsiktiga förstärkningen med ett hundratal medarbetare.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på interpellation 1999/2000:339 om omläggning av jordbrukets energibeskattning

Anf. 88 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Göte Jonsson har frågat mig om omläggningen av jordbrukets energibeskattning.

Regeringen har i budgetpropositionen för år 2000 aviserat att jordbruket fr.o.m. den 1 juli 2000 ska ges samma reduktion av energi- och koldioxidskatterna som industrin och växthusnäringen har för närvarande. Riksdagen har anslutit sig till regeringens bedömning. Regeringen har den 6 april i år beslutat överlämna propositionen *Vissa punktskattefrågor* till riksdagen, där bl.a. förslag lämnas i lagstiftningsfrågor rörande denna omläggning (prop. 1999/2000:105).

Prot.

1999/2000:105

9 maj

*Svar på
interpellationer*

Sedan riksdagsbehandlingen av budgetpropositionen har en promemoria rörande de närmare administrativa reglerna för de aktuella skattelättnaderna upprättats inom Finansdepartementet. Promemorian har remissbehandlats. Mot bakgrund av de synpunkter som framkom vid remissbehandlingen, har det förslag som presenterats i propositionen *Vissa punktskattefrågor* upprättats.

Förslaget innebär att samma regler som tillämpas för tillverkningsindustrin också tillämpas för jordbrukets skattelättnader på bränslen. Vad däremot gäller skattefriheten för el har de stora praktiska uppbördsproblemen visat att en annan ordning är nödvändig för jordbrukets del, i syfte att skapa ett system som är någorlunda hanterbart för beskattningsmyndigheten och elleverantörerna.

Det föreslagna återbetalningssystemet innebär att vissa beloppsgränser tillämpas för de fall när belopp betalas tillbaka till jordbruksföretagen. Gränserna har bedömts nödvändiga av administrativa skäl. Den varaktiga offentlig-finansiella kostnaden för jordbrukets skatteomläggning beräknades i budgetpropositionen till 0,26 miljarder kronor. Det föreslagna återbetalningssystemet innebär att kostnaderna nu kan beräknas till ett lägre belopp än som beräknats i budgetpropositionen för år 2000. Jag vill dock poängtera att vad som aviserades i budgetpropositionen och därefter beslutades av riksdagen, enbart var att likställa jordbruket med tillverkningsindustrin i energiskattehänseende. Detta åstadkoms genom det förslag regeringen nu lagt. Att administrativa skäl nödvändiggjort en i viss mån annan ordning för återföringen av energiskatten på el till jordbruket ändrar inte på detta förhållande.

Då Göte Jonsson, som framställt interpellationen, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav tredje vice talmannen att Ingvar Eriksson i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 89 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag har anledning att ta emot det här svaret i stället för Göte Jonsson, som är förhindrad att delta.

Jag vill tacka finansministern för svaret på interpellationen om frågeställningar kring omläggningen av jordbrukets energibeskattnings.

Fr.o.m. den 1 juli innevarande år är avsikten att jordbruket ska ges en reduktion av energi- och koldioxidskatterna. Regeringen har skickat en remiss till Lagrådet i frågan. Av den framgår att rätten till återbetalning vad gäller eldningsolja endast föreligger när ersättningen för kalenderkvartal uppgår till minst 1 000 kr. Vad gäller återbetalning av elskatt har en administrativ gräns satts på 1 000 kr av skattebeloppet. Detta innebär att framför allt mindre brukare missgynnas när det gäller återbetalning av dessa skatter. Denna ordning kan också innebära att jordbruket förlorar upp till en tredjedel av aviserat skattesänkingsbelopp, vilket jag anser felaktigt och också orimligt.

I svaret som finansministern här lämnat – ett svar om hur man motiverat regeringens ställningstagande – menar statsrådet uppenbarligen att berörda företagare får finna sig i regeringens orättvisa upplägg. Jag beklagar detta. Finansministern säger egentligen i svaret att de diskriminerande gränser som förordas bedöms nödvändiga av administrativa skäl.

Kostnaderna för att administrera ett rättvisare förfarande skulle bli för höga.

Jag måste tyvärr notera med stor förvåning att regeringen genom sitt beslut utesluter stora delar av bondekåren genom att föreskriva regler som enbart gynnar de stora företagen.

Fru talman! Punktskatterna på produktionsmedel i jordbruket är avsevärt högre i Sverige än i omvärlden. Detta ger konkurrensnackdelar för svenska livsmedel på den gemensamma marknaden. Utredningen *En livsmedelsstrategi för Sverige* visade att det är elskatten, skatten på eldningsolja, skatten på diesel och skatten på handelsgödsel som behöver sänkas för att jordbruket i Sverige ska komma i kostnadsparitet med det danska.

När Öresundsbron öppnas senare i år kommer den reella konkurrens-situationen att förändras. Det blir lättare att föra in danska livsmedel i Sverige. Det är därför bra att de förändringar som regeringen nu föreslår ska träda i kraft den 1 juli.

Men förändringarna berör enbart en mindre del av de skatter som behöver sänkas. Utöver de energiskatter som regeringen nu äntligen avser att sänka kommer dieselskatten och gödselskatten, som också bör tas bort, på samma sätt som skett i Finland och Österrike då dessa länder gick med i EU.

Fru talman! Det är svårt att förstå regeringens val av system då man nu är beredd att sänka en del av dessa skatter. Nog borde ett bättre alternativ kunnat väljas. Varför inte låta jordbrukarna få möjlighet att i sin inkomstdeklaration begära reduktion för energiskatten och för 50 % av koldioxidskatten på eldningsolja? Kostnaderna skulle givetvis styrkas för att reduktion ska kunna beviljas. Denna metod innebär liten byråkrati. Kontroll av deklarationen ska givetvis göras i vanlig ordning.

Man kommer också ifrån den diskriminering av mindre och medelstora jordbruksföretag som regeringens förslag innebär. Med ett sådant förslag behövs inte någon lägsta beloppsgräns av administrativa skäl. Alla jordbrukare kan därmed få del av skattelättnader. För företag med höga energikostnader kan preliminärskatten jämkas med hänsyn till förväntad skattereduktion.

Jag har två frågor. Kommer finansministern att ta hänsyn till de orättvisa effekter som valet av system för skattelättnaden medför? Kan finansministern tänka sig en sådan lösning som jag har skissat här?

Anf. 90 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Svaret på frågorna är att det löfte som utställdes i budgetpropositionen i höstas om att likställa jordbrukets energibeskattnings med industrins energibeskattnings är uppfyllt via det här förslaget. Det är rimligen så att det system som nu tillämpas är att föredra ur administrativ synpunkt, med tanke på att det system som från början hade diskuterats inte visade sig praktiskt genomförbart, eftersom elleverantörerna inte kunde medverka på det sätt som hade förutsatts.

Därför har det varit regeringens bestämda önskan att se till att jordbruket får samma beskattningsregler som industrin, och det får det också via det förslag som regeringen nu har. Något annat förslag är inte aktuellt.

Prot.
1999/2000:105
9 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 91 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag beklagar att statsrådet inte alls är beredd att resonera om något annat upplägg. Det är riktigt, som finansministern säger, att det blir likställighet mellan jordbruket och industrin. Men det gäller inte alla jordbrukare, utan en mycket stor del kommer utanför genom det här systemet. Det är djupt beklagligt. De har också stora svårigheter att klara konkurrensen. Det är det mindre jordbruket som då drabbas väldigt hårt.

Det är mot den bakgrunden som jag skissade på ett annat förslag. Det vore betydligt enklare att lägga upp det systemet. Då kommer man ifrån de höga kostnader just för administrationen som har nämnts i de här sammanhangen.

Jag beklagar att finansministern inte är beredd att ta upp det. Jag vill än en gång fråga varför man inte vill ta upp detta resonemang. Vi har väl alla gemensamt en ambition att arbeta för ett rättvist skattesystem. Det som regeringen nu har föreslagit är inte rättvist, utan tvärtom vad man ibland talar om medverkar man egentligen till ett system som leder till ökade orättvisor och minskad konkurrenskraft för det mindre jordbruket.

Anf. 92 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Jag kan konstatera att vi är överens om att det förslag som föreligger faktiskt ger, precis som sades alldeles nyss, likställighet mellan industrins och jordbrukets energibeskattnings.

Sedan kan man naturligtvis konstatera att om man inte skulle ha någon form av administrativ gräns, skulle ett mycket större antal personer och företag få skattebefrielse. Man skulle alltså få väldigt många mindre företag som inte är heltidsjordbruk och som har en rätt liten omfattning. Därför har man av administrativa skäl valt att undvika att dra på sig stora administrationskostnader och sett till att systemet i första hand omfattar de som har större omfattning på sitt jordbruk. Jag är övertygad om att långt över hälften av alla jordbrukare och därmed i praktiken också alla heltidsjordbrukare omfattas av det här systemet.

Anf. 93 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag är medveten om att det är svårt att dra gränser och att fler skulle komma i fråga. Men med det system som jag skissade om att få yrka avdrag i deklarationen skulle prövningen bli enklare och administrationen inte så dyrbar. Man vet ju vilka som är heltids- respektive deltidbönder och varifrån de får sina inkomster. Det är mot den bakgrunden som jag beklagar att inte ett resonemang kring ett sådant system kan tas upp.

Sedan har jag en sista fråga: När kommer andra förslag när det gäller jordbrukets energiskatter? Exempelvis är skatterna på diesel och gödsel diskriminerande för svenska bönder i förhållande till deras konkurrenter i vår nära omvärld. En energiskattesänkning vore en väldigt angelägen reform. Det skulle vara intressant att höra om statsrådet i dag har någon tanke om när en sådan skulle kunna bli verklighet.

Anf. 94 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Den höjning av dieselskatten som beslutades av riksdagen förra hösten är en del i den s.k. gröna skatteväxlingen. Jag förutsätter att även jordbrukare vill delta i arbetet med att förbättra vår miljö, och

det var miljöskäl som motiverade denna höjning av dieselbeskattningen. Jag ser ingen anledning att särskilja jordbrukets dieselbeskattning från andra typer av dieselbeskattning. Det innebär att varje form av förändring av våra energiskatter får ses som ett mer generellt uppdrag att se på energibeskattningen. Regeringen kommer att återkomma till energibeskattningen och även till den gröna skatteväxlingen. Men jag utgår från att alla jordbrukare också vill delta i den form av miljöarbete som den här typen av beskattning innebär.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:105
9 maj

18 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Näringsutskottets betänkande 1999/2000:NU11
Justitieutskottets betänkanden 1999/2000:JuU16 och JuU18
Lagutskottets betänkanden 1999/2000:LU20 och LU21
Utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU8
Försvarsutskottets betänkanden 1999/2000:FöU4 och FöU5
Näringsutskottets betänkande 1999/2000:NU16
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 1999/2000:MJU14
Konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU23

19 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Förslag
1999/2000:RR9 Riksdagens revisorers förslag angående Allmänna arvsfonden

Utbildningsutskottets betänkanden
1999/2000:UbU14 Vissa högskolefrågor
1999/2000:UbU15 Vissa skolfrågor

Justitieutskottets betänkande
1999/2000:JuU11 Organisationsförändringar inom rättsväsendet

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 8 maj

1999/2000:900 av *Annelie Enochson* (kd) till justitieminister Laila Freivalds
Tomträtter

den 9 maj

1999/2000:901 av *Gun Hellsvik* (m) till socialminister Lars Engqvist

Psyiskt handikappade

1999/2000:902 av *Lena Ek* (c) till jordbruksminister Margareta Winberg

Utveckling av fiskodling som ny näring i skärgårdsområden

1999/2000:903 av *Inger Strömbom* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Järnvägstrafiken Östersund–Storlien

1999/2000:904 av *Inga Berggren* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Konkurrensförutsättningar mellan olika transportslag

1999/2000:905 av *Marie Engström* (v) till statsminister Göran Persson

Regeringssammanträde i Värmland

1999/2000:906 av *Cecilia Magnusson* (m) till justitieminister Laila Freivalds

Utvärdering av föräldrabalksreformen

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 maj.

21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 8 maj

1999/2000:868 av *Göte Wahlström* (s) till statsrådet Mona Sahlin

Arbetsmarknadens parter och arbetsmiljön

den 9 maj

1999/2000:879 av *Göran Lindblad* (m) till statsrådet Mona Sahlin

Konkurrenssituationen för publikationer om gästhamnar

1999/2000:881 av *Gunilla Tjernberg* (kd) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Fritidshem

1999/2000:884 av *Lars Hjertén* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Gymnasiebetygen

1999/2000:886 av *Carina Hägg* (s) till näringsminister Björn Rosengren

Kablar under jorden

1999/2000:895 av *Åke Carnerö* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Utbyggnaden av väg E 6 i Bohuslän

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 maj.

22 § Kammaren åtskildes kl. 19.34.

Prot.
1999/2000:105
9 maj

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 16.23 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
4 § Svar på interpellation 1999/2000:344 om dataspel och porrindustri.....	3
Anf. 1 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	3
Anf. 2 RIGMOR STENMARK (c)	4
Anf. 3 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	5
Anf. 4 RIGMOR STENMARK (c)	5
Anf. 5 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	6
Anf. 6 RIGMOR STENMARK (c)	7
Anf. 7 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	7
5 § Svar på interpellation 1999/2000:353 om Lunds universitets historiska museum	8
Anf. 8 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	8
Anf. 9 ULF NILSSON (fp)	9
Anf. 10 MORGAN JOHANSSON (s)	10
Anf. 11 TUVE SKÅNBERG (kd).....	11
Anf. 12 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	12
Anf. 13 ULF NILSSON (fp)	13
Anf. 14 TUVE SKÅNBERG (kd).....	13
Anf. 15 ULF NILSSON (fp)	14
6 § Svar på interpellation 1999/2000:346 om ansvar för barn i familjevårdssituationer	14
Anf. 16 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	14
Anf. 17 LENA EK (c)	15
Anf. 18 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	16
Anf. 19 LENA EK (c)	17
Anf. 20 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	18
Anf. 21 LENA EK (c)	18
Anf. 22 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	18
7 § Svar på interpellation 1999/2000:326 om läkemedelshanteringen i hälso- och sjukvården	19
Anf. 23 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	19
Anf. 24 INGVAR SVENSSON (kd).....	20
Anf. 25 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	21
Anf. 26 INGVAR SVENSSON (kd).....	22
Anf. 27 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	22
8 § Svar på interpellation 1999/2000:328 om PSA-screening	23
Anf. 28 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	23
Anf. 29 MARGARETA VIKLUND (kd).....	24
Anf. 30 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	25
Anf. 31 MARGARETA VIKLUND (kd).....	26
Anf. 32 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	26

9 § Svar på interpellation 1999/2000:330 om antidepressiva	
medel till ungdomar	26
Anf. 33 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	26
Anf. 34 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	28
Anf. 35 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	29
Anf. 36 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	30
Anf. 37 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	31
Anf. 38 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	31
10 § Svar på interpellation 1999/2000:332 om överklagning av	
hjälpmedelsbeslut.....	32
Anf. 39 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	32
Anf. 40 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	33
Anf. 41 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	34
Anf. 42 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	35
Anf. 43 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	35
Anf. 44 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	36
Anf. 45 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	37
11 § Svar på interpellation 1999/2000:347 om narkotika	37
Anf. 46 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	37
Anf. 47 MAUD EKENDAHL (m)	37
Anf. 48 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	38
Anf. 49 MAUD EKENDAHL (m)	39
Anf. 50 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	39
Anf. 51 MAUD EKENDAHL (m)	40
Ajournering.....	40
Återupptagna förhandlingar	40
12 § Svar på interpellation 1999/2000:355 om	
dextropropoxifen	40
Anf. 52 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	40
Anf. 53 YVONNE OSCARSSON (v).....	41
Anf. 54 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	42
Anf. 55 YVONNE OSCARSSON (v).....	42
Anf. 56 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	43
Anf. 57 YVONNE OSCARSSON (v).....	43
13 § Svar på interpellation 1999/2000:359 om delegering av	
nationella uppgifter till regionen Västra Götaland	44
Anf. 58 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	44
Anf. 59 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	45
Anf. 60 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	46
Anf. 61 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	47
Anf. 62 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	48
Anf. 63 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	48
Anf. 64 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	49
14 § Svar på interpellation 1999/2000:282 om svenska	
hamnars konkurrensförmåga	49
Anf. 65 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	49
Anf. 66 STEN ANDERSSON (m)	50
Anf. 67 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	51

Prot.
1999/2000:105
9 maj

Anf. 68	STEN ANDERSSON (m)	52
Anf. 69	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	52
Anf. 70	STEN ANDERSSON (m)	52
Anf. 71	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	52
15 §	Svar på interpellation 1999/2000:315 om Öresundsbrons avgifter	53
Anf. 72	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	53
Anf. 73	KENNETH LANTZ (kd)	54
Anf. 74	BERTIL PERSSON (m)	55
Anf. 75	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	55
Anf. 76	KENNETH LANTZ (kd)	56
Anf. 77	BERTIL PERSSON (m)	56
16 §	Svar på interpellation 1999/2000:335 om alkoholskatterna	57
Anf. 78	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	57
Anf. 79	CARL ERIK HEDLUND (m)	57
Anf. 80	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	58
Anf. 81	CARL ERIK HEDLUND (m)	59
Anf. 82	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	60
Anf. 83	CARL ERIK HEDLUND (m)	60
Anf. 84	CARL FREDRIK GRAF (m)	60
Anf. 85	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	61
Anf. 86	CARL FREDRIK GRAF (m)	61
Anf. 87	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	61
17 §	Svar på interpellation 1999/2000:339 om omläggning av jordbrukets energibeskattnings	61
Anf. 88	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	61
Anf. 89	INGVAR ERIKSSON (m)	62
Anf. 90	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	63
Anf. 91	INGVAR ERIKSSON (m)	64
Anf. 92	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	64
Anf. 93	INGVAR ERIKSSON (m)	64
Anf. 94	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	64
18 §	Förnyad bordläggning	65
19 §	Bordläggning	65
20 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	65
21 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	66
22 §	Kammaren åtskildes kl. 19.34.	67

